

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Міжнародні економічні відносини

29 Міжнародні відносини

292 Міжнародні економічні відносини

Форма навчання: _____

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «РОЗВИТОК ЄДИНОГО РИНКУ ЄС»

здобувача Стеценка Сергія Олександровича

Науковий керівник: доц., к.е.н. Вінська О. Й.

_____ *підпис*

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: _____

_____ *підпис*

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Міжнародні економічні відносини

29 Міжнародні відносини

292 Міжнародні економічні відносини

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
Освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Федірко О.А.

_____ Федірко О.А.

«___» _____ року

«___» _____ року

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти Стеценко Сергію Олександровичу
заочної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему: «Розвиток єдиного ринку ЄС»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «29» вересня 2022 р. № 1480-ст

Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1

Теоретичні основи становлення єдиного ринку

Розділ 2

Аналіз особливостей єдиного ринку ЄС

Розділ 3	Перспективи інтеграції України у єдиний ринок ЄС
Об'єкт дослідження:	процес становлення єдиного ринку ЄС.
Предмет дослідження:	сутність, еволюція та специфіка єдиного ринку ЄС.
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	виявлення стану й особливостей розвитку єдиного ринку ЄС та перспектив інтеграції України до нього.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	– вивчити підходи до трактування поняття «єдиний ринок»;
	– здійснити ідентифікацію чинників участі країни у єдиному ринку;
	– вивчити методології дослідження ефективності єдиного ринку;
У розділі 2	– дослідити етапи становлення єдиного ринку ЄС;
	– надати характеристики сучасного стану єдиного ринку ЄС;
	– визначити особливостей статусу учасників єдиного ринку ЄС;
У розділі 3	– ідентифікація місця України на єдиному ринку ЄС;
	– надати рекомендації щодо подальших ключових напрямів посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС в умовах війни.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

О. Й. Вінська
(ініціали, прізвище)

«__» _____ **2022** р.

**Завдання одержав
Здобувач**

(підпис)

С.О. Стеценко
(ініціали, прізвище)

«__» _____ **2022**р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 89 сторінок, 3 таблиці, 18 рисунків, список використаних джерел з 63 найменувань.

«Розвиток єдиного ринку ЄС»

Об'єктом дослідження виступає процес становлення єдиного ринку ЄС.

Предметом дослідження є сутність, еволюція та специфіка єдиного ринку ЄС.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – виявлення стану й особливостей розвитку єдиного ринку ЄС та перспектив інтеграції України до нього.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- вивчення підходів до трактування поняття «єдиний ринок»;
- ідентифікація чинників участі країни у єдиному ринку;
- вивчення методології дослідження ефективності єдиного ринку;
- дослідження етапів становлення єдиного ринку ЄС;
- надання характеристики сучасного стану єдиного ринку ЄС;
- визначення особливостей статусу учасників єдиного ринку ЄС;
- ідентифікація місця України на єдиному ринку ЄС;
- надання рекомендацій щодо подальших ключових напрямів посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС в умовах війни.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2022.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: інтеграція, єдиний ринок, ефективність, Європейський Союз, статус учасника.

В і д г у к
про кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

Стеценка Сергія Олександровича

на тему: **«Розвиток єдиного ринку ЄС»**

1. Актуальність теми: Створення єдиного ринку є одним з найбільших досягнень європейської інтеграції, адже цей спільний простір без внутрішніх кордонів посилює конвергенцію між країнами-членами ЄС. Значні можливості економічного зростання єдиний ринок ЄС відкриває і для країн-кандидатів, зокрема України. Слід зазначити, що успішне післявоєнне відновлення економіки України буде пов'язане з використанням українськими підприємствами потенціалу єдиного ринку ЄС, що вимагає вивчення його еволюції та особливостей функціонування. Вищезазначене свідчить про актуальність обраної теми.

2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи: охарактеризовано підходи до трактування поняття «єдиний ринок» та ідентифіковано чинники участі країни у ньому; наведено методи дослідження ефективності єдиного ринку; проаналізовано етапи становлення та сучасний стан єдиного ринку ЄС; визначено особливості статусу учасників єдиного ринку ЄС.

3. Наявність самостійних розробок автора: ідентифіковано місце України на єдиному ринку ЄС та надано рекомендації щодо подальших ключових напрямів посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС в умовах війни.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: мають важливе теоретичне і практичне значення, оскільки можуть бути використані для удосконалення стратегії інтеграції України до єдиного ринку ЄС, а також українськими підприємцями у розвитку їх бізнесу на території ЄС.

5. Наявність недоліків: етапи становлення єдиного ринку ЄС (рис. 2.1.) вказані тільки до 2002 року.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: наведений вище недолік суттєво не впливає на значущість роботи. Робота є самостійним науковим дослідженням і рекомендується до захисту з високою позитивною оцінкою. Оцінка наукового керівника - 46 балів.

Науковий керівник:

доцентка кафедри
європейської економіки і
бізнесу,
доц., к.е.н.



Вінська О.Й.

“31” січня 2023 р.

Рецензія
на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача вищої освіти
Стеценка С.О.

Тема: «Розвиток єдиного ринку ЄС»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи і доцільність її розроблення: обрана автором тема є актуальною для України, яка отримала статус країни-кандидата ЄС. Цей статус зобов'язує нашу державу здійснити всі необхідні заходи щодо імплементації процедур і правил в процесі підготовки до повного включення до єдиного ринку ЄС. На сьогодні, важливим є осмислити, які кардинальні зміни очікують державу та підприємців в майбутньому, адже єдиний ринок ЄС постійно еволюціонує та доповнюється новими напрямками. Це є суттєвим викликом для України та потребує всебічного вивчення особливостей функціонування та перспектив подальшого розвитку єдиного ринку ЄС як в науковій, так і в практичній площині.

Якість проведеного дослідження: автор детально аналізує теоретичні аспекти, пов'язані зі встановленням єдиного ринку ЄС. У роботі запропоновано інструменти та механізми Партнерства заради розширення, що сприяло б значному наближенню ЄС до досягнення стратегічної мети розширення. Крім того, це було б корисно для досягнення нового консенсусу щодо політики розширення.

Позитивні риси кваліфікаційної роботи: позитивним у роботі є те, що автор докладно проаналізував сучасний стан єдиного ринку ЄС та особливості статусу учасників єдиного ринку. Робота має чітку структуру та послідовність висловлювання. Зміст даної кваліфікаційної роботи викладений на достатньому теоретичному рівні, а також робота має практичні значення, а саме запропоновано напрями посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС в умовах війни.

Зауваження: деякі пропозиції можуть бути розглянуті більш детально, але це не приниципово і це не знижує загального позитивного враження від роботи.

Практична значимість висновків і рекомендацій: практична значимість роботи полягає у тому, що розроблені автором висновки можуть бути використані урядом України для удосконалення стратегії інтеграції до єдиного ринку ЄС, а також українськими підприємцями у розвитку їх бізнесу на території ЄС.

Рецензент:

С.Є.Н. доцент

кафедри

міжнародного менеджменту



Гозаров Ж.С.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ЄДИНОГО РИНКУ....	6
1.1. Підходи до трактування поняття «єдиний ринок».....	6
1.2. Чинники участі країни у єдиному ринку.....	13
1.3. Методологія дослідження ефективності єдиного ринку.....	20
 РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЄДИНОГО РИНКУ ЄС.....	29
2.1. Етапи становлення єдиного ринку ЄС.....	29
2.2. Характеристика сучасного стану єдиного ринку ЄС.....	43
2.3. Особливості статусу учасників єдиного ринку ЄС.....	50
 РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У ЄДИНИЙ РИНОК ЄС.....	63
3.1. Місце України на єдиному ринку ЄС.....	63
3.2. Ключові напрями посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС в умовах війни.....	68
 ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84

ВСТУП

Актуальність. Єдиний ринок є одним із найбільших досягнень Європейського Союзу. Оскільки в ЄС більше немає бар'єрів чи внутрішніх кордонів, спільний ринок нарешті став реальністю. Про це говорили ще з Римського договору, який створив Європейське співтовариство в 1957 році. Головною метою було створення спільного ринку. Сам ринок був створений 1 січня 1993 року. Однак Європейський Союз має складний спосіб прийняття рішень і часто страждає від болючих компромісів замість непохитної політичної волі та передбачення. Кожні п'ять років нова команда лідерів обирається до Європейської комісії, однієї з найпотужніших інституцій ЄС. ЄС традиційно розривають ліві, які прагнуть посилити рівень регулювання, коли мова йде про робочу силу, рух капіталу та екологічні проблеми, і праві, які прагнуть створити ліберальну економіку, як у Сполучених Штатах. Структура ЄС і потреба в консенсусі часто перешкоджають прийняттю рішень, і результатом є пом'якшена політика з незначним впливом на економіку або без нього. З моменту свого створення єдиний ринок не об'єднував економіки своїх держав-членів, а скоріше з'єднував їх разом, не створюючи повністю колись бажаних ефектів агломерації та синергії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення даного питання належать праці зарубіжних дослідників у галузі міжнародних економічних відносин. Йдеться про праці таких зарубіжних фахівців, як Анрі Обердорфф, Дам'єн Бруссоль, Жан Марк, Сільві Лемассон, Рональд Хілл, Пітер Хавлік, Рудольф Шарпінг та інші.

Метою дослідження є виявлення стану й особливостей розвитку єдиного ринку ЄС та перспектив інтеграції України до нього.

Відповідно до мети дослідження було вирішено такі **завдання**:

- вивчення підходів до трактування поняття «єдиний ринок»;
- ідентифікація чинників участі країни у єдиному ринку;

- вивчення методології дослідження ефективності єдиного ринку;
- дослідження етапів становлення єдиного ринку ЄС;
- надання характеристики сучасного стану єдиного ринку ЄС;
- визначення особливостей статусу учасників єдиного ринку ЄС;
- ідентифікація місця України на єдиному ринку ЄС;
- надання рекомендацій щодо подальших ключових напрямів посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС в умовах війни.

Відповідно **об'єктом дослідження** виступає процес становлення єдиного ринку ЄС. **Предметом дослідження** є сутність, еволюція та специфіка єдиного ринку ЄС.

Методологічною основою дослідження є сукупність як загальнонаукових, так і спеціальних методів наукового пізнання, емпіричного і теоретичного рівнів дослідження, які застосовувались на різних етапах, а саме:

- методи індукції, дедукції, абстрагування, узагальнення, аналізу і синтезу
- при теоретичному узагальненні й формулюванні мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження, висновків, удосконалення категорійно-понятійного апарату, а також: при виявленні особливостей, проблем, суперечностей розвитку єдиного ринку Європейського Союзу в умовах глобалізації та надання рекомендацій щодо шляхів їх вирішення; при розробці основних цілей стратегії розвитку єдиного ринку;
- історичний метод – при дослідженні етапів становлення єдиного ринку ЄС;
- логіко-структурний аналіз – при систематизації чинників участі країни у єдиному ринку;
- програмно-цільовий метод – при формуванні ключових напрямів посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС в умовах війни;
- формально-правовий метод – при аналізі підходів до трактування поняття «єдиний ринок» та методології дослідження ефективності єдиного ринку;
- метод моделювання – при здійсненні кореляційно-регресійного аналізу торговельно-економічного співробітництва України та ЄС;

– статистичний та структурно-функціональний методи – при аналізі характеристик сучасного стану єдиного ринку ЄС та особливостей статусу учасників єдиного ринку ЄС;

– метод комплексного аналізу та узагальнення – для формулювання наукових визначень, висновків, що виносяться на захист.

Емпіричною основою дослідження стали політичні та нормативно-правові документи, що регулюють процеси розвитку єдиного ринку ЄС, статистична інформація, матеріали моніторингу ЗМК, а також особисті спостереження.

В якості **інформаційної бази** використані законодавчі акти, статистичні матеріали міжнародних організацій, державних, регіональних і галузевих статистичних довідників; інформаційні бюлетені, монографічні видання вітчизняних і зарубіжних дослідників; публікації міжнародних компаній; матеріали міжнародних конференцій, інформація мережі Інтернет.

Результати дослідження були представлені тезами на тему «Єдиний ринок ЄС як виключення в ряду ефективності регіональних утворень» на Щорічній науково-практичній студентській Інтернет-конференції факультету міжнародної економіки і менеджменту, платформа «Євроінтеграційний вимір міжнародної економічної діяльності».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАНОВЛЕННЯ ЄДИНОГО РИНКУ

1.1. Підходи до трактування поняття «єдиний ринок»

Єдиний ринок – це територія, де торговельні кордони зняті та дозволено вільний рух товарів, послуг і людей. Єдиний ринок можна визначити як офіційну домовленість між суверенними націями, яка надає їм вільний доступ до ринків один одного. Вільний доступ стосується необмеженого руху товарів і послуг, а також вільного руху робочої сили та реального й інтелектуального капіталів.

Таким прикладом є єдиний європейський ринок, де вільна торгівля дозволена в 27 країнах-членах Європейського Союзу (ЄС) і 5 країнах, що не входять до ЄС, і існує чітка економічна інтеграція між країнами. Єдиний ринок також можна назвати спільним ринком або внутрішнім ринком.

Європейська комісія визначає єдиний ринок ЄС як єдину територію без будь-яких внутрішніх кордонів або інших нормативних перешкод для вільного руху товарів і послуг, що стимулює конкуренцію та торгівлю, підвищує ефективність та якість, а також допомагає знизити ціни [1]. Єдиний європейський ринок є одним із найбільших досягнень ЄС. Це сприяло економічному зростанню та полегшило повсякденне життя європейських компаній і споживачів.

Прикладами таких єдиних ринків є наступні:

- Єдиний європейський ринок – складається з 27 держав-членів ЄС і 5 країн, що не входять до ЄС. Він гарантує вільний рух товарів, послуг, робочої сили та капіталу. ЄС є одночасно єдиним ринком, а також економічним і політичним альянсом;

- Єдиний ринок Карибського співтовариства (CARICOM) – складається з 15 країн Карибського басейну та прилеглих регіонів, що сприяє економічній

інтеграції між його членами. Цей ринок допомагає координувати зовнішню політику та заохочувати економічну інтеграцію;

– Єдиний ринок економічного співтовариства (АСЕАН) – складається з 10 країн Південно-Східної Азії. Також відомий як «Асоціація держав Південно-Східної Азії». Цей ринок заохочує міжурядову співпрацю, а також об'єднання країн у сфері економіки, освіти, політики та безпеки.

Термін «єдиний ринок» широко застосовується у різних контекстах. У політичному розумінні це так званий єдиний економічний простір, під яким мають на увазі спільність ринку, єдину валюту, усунення митних бар'єрів. У соціальному контексті єдиний ринок відображає єдину соціальну базу, вирівнювання темпів розвитку окремих регіонів і навіть держав.

Територіальний характер поняття «єдиний ринок» спочатку був зумовлений історичним аспектом. Проблеми розвитку та формування єдиного економічного простору порушуються ще в працях Адама Сміта, який обґрунтував концепцію абсолютних переваг, або теорему обміну, яка встановлює зв'язок ринку, поділ праці та ефективності виробництва [2]. Давид Рікардо створив теорію порівняльних переваг, в якій він виділив принцип порівняльних переваг у міжрегіональній торгівлі, та теорію ренти за місцем розташування. У своїй праці «Принципи політичної економії та оподаткування» Рікардо довів, що міжнародна торгівля є взаємовигідною навіть тоді, коли одна країна може виробляти всі товари більш ефективно, з меншими витратами, ніж інша. У міжнародному обміні країни повинні спеціалізуватись на виробництві й експорті товарів щодо яких вони мають порівняльну перевагу, й імпортувати товари, у виробництві яких такі переваги відсутні. Принцип порівняльної переваги Д. Рікардо пояснює на прикладі торгівлі між Англією і Португалією [3], ґрунтуючись, як і А.Сміт, на трудовій теорії вартості. Багато вчених, які працюють на межі таких суміжних наук, як економічна географія та геополітика, вважають А. Сміта та Д. Рікардо засновниками науки про просторову організацію господарства.

На основі виробленої концепції Р. Челлена, Фрідріх Науман розробив теорію «Середньої Європи», згідно з якою народи, що населяють Центральну

Європу, повинні об'єднатися та організувати новий інтегрований політико-економічний простір для того, щоб витримати конкуренцію з Англією, США [4].

Поряд із цими теоріями слід виділити погляди Хелфорда Маккіндера, який стверджував, що для держави найвигіднішим просторовим становищем є центральне, серединне положення, яке в конкретному географічному контексті може змінюватись. У 1904 році Маккіндер опублікував доповідь «Географічна вісь історії», відповідно до якої, визначальним моментом у долі народів та держав було їхнє географічне становище. Причому вплив географічного розташування країни на її зовнішню і внутрішню політику, на думку Маккіндера, не зменшується, а навпаки стає серйознішим. Маккіндер першим постулював глобальну геополітичну модель. Він невпинно підкреслював особливе значення географічних реальностей для світової політики [5].

У 50-х роках. XX ст. в Америці Уолтер Айзард розробив теорію розміщення. Дослідник кодифікував всі приватні теорії і в своїх наукових працях виділив новий об'ємний вимір [6].

У середині 60-х років. формується цілий пласт концепцій та теорій, серед яких важливе місце займає теорія Е. Гувера, що досліджує проблему концентрації економічного простору навколо великих міст [7].

Формування єдиного інформаційного простору, вдосконалення високих інформаційних технологій та вступ розвинутих країн в епоху постіндустріального розвитку наклало свій відбиток і на теорію економічного простору. У цей час з'являється ціла низка досліджень у сфері впливу засобів телекомунікації на структуру єдиного економічного простору. Серед авторів цього періоду слід виділити Р. Шулера [8] та італійського економіста Р. Капелло [9]. Р. Шулер зазначав, що доступність, якість і використання телекомунікаційних і транспортних систем є ключовими для глобального соціально-економічного розвитку в 21-му столітті, але ступінь і різноманітність використання цих систем залежить від легкості та якості доступу до локальних мереж групою користувачів. На основі аналізу ефективності функціонування 60 високотехнологічних фірм Мілану та його пригородів за критерієм місцезонаування Р. Капелло приходить

до висновку про те, що невеликі фірми найбільшу ефективність діяльності мають у пригороді, а великі – у центрі міста, тому що вони мають можливість щонайкраще використати позитивні ефекти концентрованого економічного простору.

Карлосон і В. Цанг розглядають роль просторової економіки в регіональному розвитку з позицій накопичення людського капіталу [10]. Запропонована у їх працях модель визначає динамічну взаємозалежність накопичення людського капіталу, регіонального поділу праці та просторової структури економіки з прикладу двох сусідніх регіонів. Подібного роду аналіз дозволяє оцінити відмінності в людському капіталі, екологічному аспекті та стані ринку праці, які, у свою чергу, впливають на загальний економічний простір двох регіонів.

Вивчаючи та аналізуючи роботи сучасних зарубіжних економістів, пов'язаних з теорією єдиного економічного простору (таблиця 1.1), слід зробити висновок про різноманітність існуючих підходів до проблеми. З викладеного випливає, що економічний процес, економічна конкуренція та економічний час виступають утворюючими елементами єдиного ринку.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення поняття «єдиний ринок»

Автор	Визначення
Договір про заснування Європейського економічного співтовариства	простір без внутрішніх кордонів, де згідно з цим Договором забезпечено вільне пересування людей, товарів, послуг та капіталу
Європейська комісія	єдина територія без будь-яких внутрішніх кордонів або інших нормативних перешкод для вільного руху товарів і послуг, що стимулює конкуренцію та торгівлю, підвищує ефективність та якість, а також допомагає знизити ціни
Челлен Р., Науман Ф.	об'єднання народів, що населяють Центральну Європу, з метою організації нового інтегрованого політико-економічного простору для збереження конкуренції з Англією, США (теорія «Середньої Європи»)
Мовсесян А.	це економічна, юридична, соціальна та політична конструкція, яка підтримується всією потужністю загального законодавства, загальних інститутів і спільної політики ЄС
Каптейн П.І.Г., Ван Темаат В.В.	ринок, в якому кожен його учасник у межах Співтовариства вільний робити інвестиції, виробляти, працювати, купувати й продавати, надавати чи користуватися послугами.

Джерело: розроблено автором на основі [1; 4; 11; 52; 53]

Однією з важливих рис, властивих єдиному ринку, є його концентрація, що визначається кількісним ставленням приватних економічних процесів, які входять у процес, до кількості приватних процесів, реалізованих суб'єктами господарювання. На конкурентоспроможність економічних суб'єктів, безумовно, впливає концентрація єдиного ринку, а останнє, своєю чергою, представляється як субстанція, що має власний життєвий цикл, тривалість якого визначається розвитком інституційного середовища.

Отже, слід зазначити, що у процесному відношенні єдиний ринок переживає чотири фази існування: формування, розвиток, рецесію, депресію. Безумовно, дана послідовність завжди дотримується абсолютного вигляду, проте фази цього циклу, з нашого погляду, виділені цілком правильно.

Беззаперечно, єдиний ринок – це «спосіб життя». Він вважається одним із історичних стовпів інтеграції Європейського Союзу. Це також жорстке ядро європейського економічного права, відкритого для європейського економічного простору, поряд із основним ядром європейського права – прав людини. Концепція єдиного ринку є інтелектуальним витвором Жака Делора, якого часто вважають одним із найхаризматичніших президентів Європейської Комісії. Концепція єдиного ринку, яка зародилася після прийняття Єдиного європейського акту, остаточно замінила концепцію спільного ринку після прийняття Лісабонського договору.

Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) визначає єдиний ринок як простір без внутрішніх кордонів, де згідно з цим Договором забезпечено вільне пересування людей, товарів, послуг та капіталу [11].

Вважаємо, що визначення поняття єдиного ринку, наведене в Договорі, є застарілим з чотирьох основних причин.

По-перше, це визначення більше не відображає нинішнього багатства інтеграційного процесу. Єдиний ринок був задуманий як етап, який був витіснений іншими етапами: етапом економічного та валютного союзу, етапом зони свободи, безпеки та справедливості.

По-друге, запропоноване визначення лише наголошує на визначенні негативної інтеграції через усунення державних перешкод свободам, залишаючи осторонь вимір позитивної інтеграції, зокрема через звернення до гармонізації, а також через розробку нової внутрішньої політики.

По-третє, це визначення передбачає, що чотири свободи пересування, про які в ньому йдеться, отримують переваги від загального режиму. Якщо це частково правда, розвиток і доповнення, спричинені гармонізацією та іншими етапами інтеграції Європейського Союзу, згаданими вище, вимагали б сьогодні все більше і більше розрізняти кожну з цих свобод.

По-четверте, розгляд свободи пересування виключно під кутом ринку не бере до уваги їхнього незаперечного політичного значення. Можливо, необхідно визнати, що концепцію єдиного ринку, визначену Договором, необхідно подолати.

Першу форму виходу за рамки слід передбачити у викладанні матеріального права Європейського Союзу. Професори Клод Блюманн і Луїс Дюбуа у своїй роботі змогли продемонструвати зацікавленість в організації предмета за допомогою роботи з людьми, товарами, послугами, інтегруючи не лише свободи, але й супутні їм політики [12]. А робота, яку координували професори Лоїк Азулаї, Етьєн Пато та Сеголен Барбу Де Плас [13; 14], показала нам багатство підходу до прав людей у Європейському Союзі.

Другою формою виходу за рамки може бути редагування Договору. Наразі простір для пересування людей передус єдиному ринку в порядку цілей, покладених на Європейський Союз. Професор Марк Феллон запропонував «вилучити положення, що стосуються «осіб», щоб включити їх у другу частину Договору, присвячену принципам недискримінації та європейського громадянства [15, с. 48].

Єдиний ринок має центральне значення для функціонування ланцюгів постачання, для вільного пересування людей і доступу до послуг і товарів, особливо у важкі часи. Останні події, такі як криза COVID-19 і вторгнення росії в

Україну, показали, що деякі з поточних правил та інструментів єдиного ринку недостатньо адаптовані до надзвичайних ситуацій.

Єврокомісія запропонувала надзвичайний інструмент єдиного ринку (SMEI) для забезпечення більшої прозорості та координації, коли виникає критична ситуація. Це допоможе пом'якшити шкідливий вплив на єдиний ринок, захистити вільний рух людей, товарів і послуг і максимально збільшити доступність продуктів, необхідних для реагування на кризу [16].

SMEI доповнить інші інструменти ЄС для врегулювання криз, як-от Механізм цивільного захисту Союзу, а також правила ЄС для конкретних секторів, ланцюгів поставок або продуктів, таких як здоров'я, харчова безпека, які вже передбачають цілеспрямовані заходи реагування на кризу. SMEI має на меті створити всеохоплюючу структуру управління кризою для виявлення різних загроз для єдиного ринку та координації відповідної відповіді, що складається з наступних основних компонентів [16]:

1. Керівний орган для забезпечення належної координації та надання консультацій Комісії щодо відповідних заходів для запобігання чи подолання впливу кризи на єдиний ринок.

2. Структура планування на випадок надзвичайних ситуацій забезпечить домовленості щодо протоколів кризових ситуацій, навчань, а також систему раннього попередження про будь-які інциденти, які можуть порушити функціонування єдиного ринку.

3. Структура пильності на єдиному ринку буде основою для вирішення загроз, які ще не переросли в повномасштабну надзвичайну ситуацію на єдиному ринку, і включатиме набір заходів, таких як моніторинг ланцюгів постачання товарів і послуг стратегічного значення та створення стратегічних резервів.

4. Рамкова основа для надзвичайних ситуацій на єдиному ринку включатиме заходи Комісією щодо підвищення прозорості, дії щодо відновлення та сприяння вільному пересуванню, перелік заборонених обмежень прав на вільне пересування під час надзвичайної ситуації на єдиному ринку та закупівлі товарів, що стосуються кризи. За надзвичайних обставин та за умови додаткової активації

Комісія може надсилати суб'єктам господарювання запити на інформацію. Вона також може попросити суб'єктів господарювання прийняти пріоритетні замовлення на продукти, що стосуються кризи, і існує можливість відступити від існуючих узгоджених правил ЄС щодо продуктів під час кризи, що викладено в окремих пропозиціях, які супроводжують Регламент SMEI.

Термін «єдиний ринок» згадується в усіх статутних договорах Європейського співтовариства. Таким чином, побудова спільного ринку має завершитися створенням єдиного простору, який сприятиме переходу на новий рівень економічної інтеграції, яким є економічний союз.

На основі проведеного аналізу можна дійти висновку, що єдиний європейський ринок – простір вільного переміщення товарів, послуг, осіб і капіталу в межах ЄС.

1.2. Чинники участі країни у єдиному ринку

Становлення європейського єдиного ринку стало можливим завдяки сукупності кількох факторів. По-перше, світ опрацьовував катастрофічні наслідки двох світових воєн, ініціатором і головною жертвою яких була капіталістична Європа. Після Першої світової війни на зміну царській росії у Східній Європі виникла перша в світі соціалістична держава – Радянський Союз; після Другої світової війни було створено глобальну соціалістичну систему, яка охопила вісім європейських держав: Албанію, Болгарію, Угорщину, Східну Німеччину, Польщу, Румунію, Чехословаччину та Югославію. Відносини між Францією та Західною Німеччиною (ФРН) зазнали неймовірного раніше повороту. Два «одвічні вороги» створили подвійний локомотив, щоб тягнути вперед дедалі довший потяг об'єднання західноєвропейських держав.

По-друге, була переоцінена історія політичного та суспільного розвитку. Демократичні режими, засновані на ідеях верховенства права і невідчужуваності

прав і свобод людини, були встановлені в усіх країнах Західної Європи, в тому числі в монархіях. Держава пішла на діалог із громадянським суспільством. Останніми на шлях демократії стали Іспанія та Португалія, які звільнилися від авторитарних режимів у середині 1970-х років. У соціальній сфері теорія Маркса про класову боротьбу між працею та капіталом, яка має бути припинена встановленням диктатури пролетаріату, поступилася місцем концепціям соціального компромісу та партнерства. Діалог між профспілками та підприємцями став нормою, а держава періодично залучалася до арбітра. Соціальна політика ставала провідною статтею державних бюджетів.

По-третє, на чолі західноєвропейських країн тоді стояла група видатних політичних діячів: у Франції Шарль де Голль, Жан Моне, Робер Шуман; Вінстон Черчилль, Ентоні Іден і Клемент Еттли у Великій Британії; Конрад Аденауер і Людвіг Ерхард у Німеччині; і Джуліо Андреотті та Пальміро Тольятті в Італії. Попри всі відмінності поглядів, їх об'єднувала епоха і життєвий досвід. Більшість із них були свідками, а багато хто й учасниками обох світових воєн і могли порівняти, наскільки Друга світова війна кривавіша та руйнівніша порівняно з Першою.

Тому цих політичних лідерів, як і інших, об'єднувала спільна мета: покласти край ворожнечі між європейськими державами, об'єднавши їх у регіональну організацію, яка б сприяла співпраці, мирному вирішенню конфліктів і захисту їхніх інтересів на міжнародній арені. Ідеї загальноєвропейської єдності залунали з новою силою: Європа має об'єднатися, щоб забезпечити своє виживання у світі, де все більше домінують Сполучені Штати та Радянський Союз [54].

На сьогоднішній день, регіональна інтеграція допомагає країнам подолати розбіжності, які перешкоджають потоку товарів, послуг, капіталу, людей та ідей. Зазначені розбіжності є перешкодою для економічного зростання.

Поділ між країнами, спричинений географією, поганою інфраструктурою та неефективною політикою, є перешкодою для економічного зростання. Регіональна інтеграція дозволяє країнам подолати ці перешкоди, інтегруючи

ринки товарів, послуг і факторів виробництва, таким чином полегшуючи потік торгівлі, капіталу, енергії, людей та ідей.

Регіональна інтеграція може сприятися через спільну фізичну та інституційну інфраструктуру. Зокрема, регіональна інтеграція вимагає співпраці між країнами в таких сферах:

- торгівля, інвестиції та внутрішнє регулювання;
- транспорт, інформаційно-комунікаційні технології та енергетична інфраструктура;
- макроекономічна та фінансова політика;
- надання інших загальних суспільних благ (наприклад, спільні природні ресурси, безпека, освіта).

Визначимо головні чинники участі країни у єдиному ринку (рисунок 1.1).

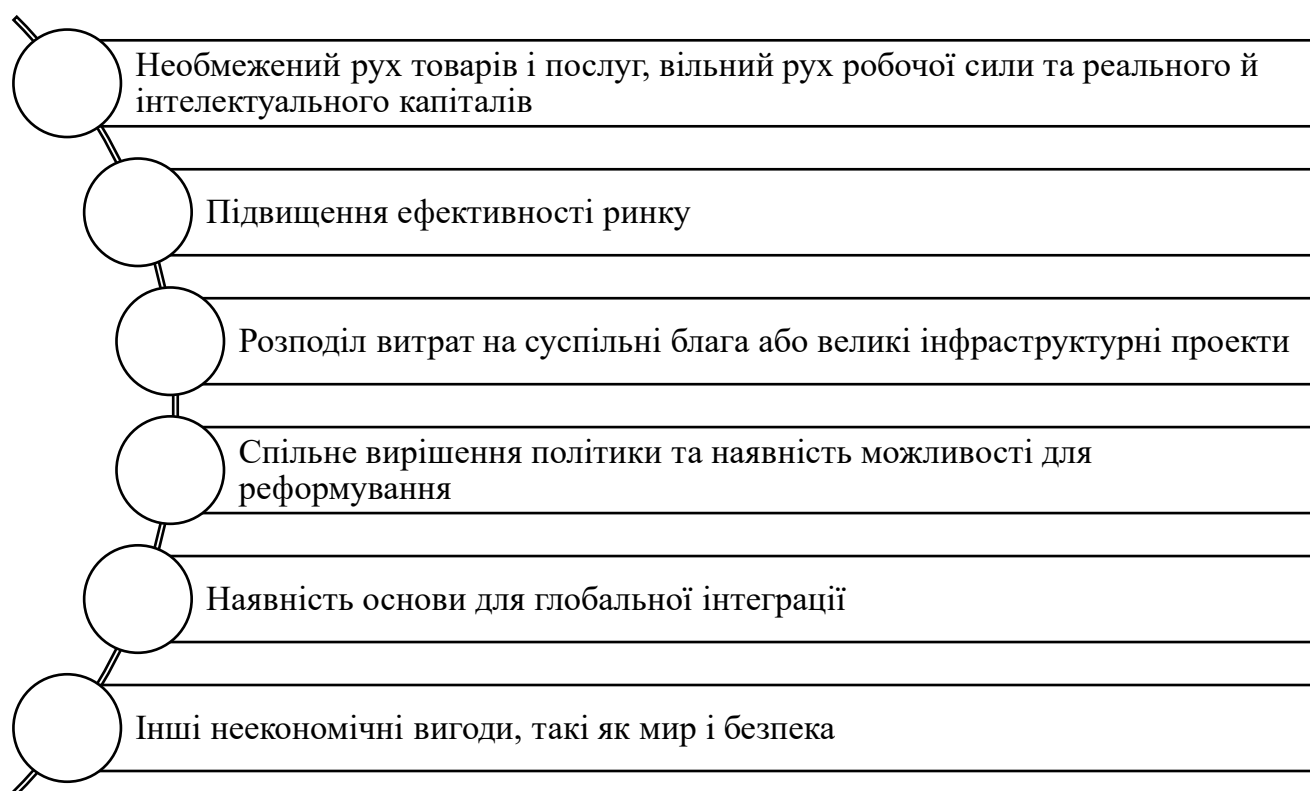


Рисунок 1.1 – Чинники участі країни в єдиному ринку [1]

Проте існують також певні ризики участі країни в єдиному ринку, які необхідно визначити та керувати ними:

- країни можуть мати різні переваги щодо пріоритетів участі у єдиному ринку;

- вплив регіональної інтеграції на торгівлю та інвестиційні потоки, розподіл економічної діяльності, зростання, розподіл доходів часто важко оцінити;

- відсутність адекватної додаткової політики та інституцій може призвести до неефективних результатів;

- участь у єдиному ринку створює переможців і переможених, особливо всередині країн. Політика та інституції необхідні для забезпечення інклюзивності регіоналізму та управління соціальними, екологічними та управлінськими ризиками.

Андреас Ейсл аналізує та порівнює ефективність різноманітних механізмів зовнішньої економічної диференціації, тобто механізмів, що забезпечують доступ третіх країн до єдиного ринку. Емпірично Ейсл спирається на інтерв'ю з представниками ЄС та національних інституцій, які беруть участь у переговорах та управлінні різними формами зовнішньоекономічної диференціації. Він також розглянув основні договори та угоди, мандати на переговори, рішення спільних комітетів та інші види письмової документації різних диференційованих домовленостей [17].

Існує багато корисних аспектів єдиного ринку. Очевидними перевагами є вільний рух робочої сили, товарів і послуг. Це також створення конкурентного середовища, яке зберігає низькі витрати.

Завдяки вільному доступу до ринків, потік торгівлі між різними країнами є величезним, що забезпечує набагато більший споживчий потенціал для бізнесу. Через величезну конкуренцію споживачі мають набагато більше варіантів, нижчі ціни та можливість працювати будь-де на ринку.

Проаналізовані диференційовані домовленості включають Європейську економічну зону (ЄЕЗ), режим двосторонніх угод між ЄС та іншими країнами, угоди про митний союз ЄС, поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ) та угоди про асоціацію із сусідніми країнами, а також угоди про вільну

торгівлю, угоди з іншими розвинутими країнами. Ці різні форми зовнішньої економічної диференціації різняться як за широтою, так і за глибиною, враховуючи охоплену політику Єдиного ринку та діючу структуру управління.

ЄЕЗ організовано у структурі з двох стовпів, завдяки якій Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн є – за деякими винятками – повноправними членами єдиного європейського ринку, а також беруть участь у ряді інших політик ЄС. Країни-члени ЄЕЗ повинні динамічно інтегрувати законодавство ЄС у своє законодавство, яке забезпечується Наглядним органом та Судом Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ). Хоча Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн виключені з голосування щодо правил єдиного ринку, вони, тим не менш, беруть участь у процесі формування рішень.

Митні союзи ЄС з Андоррою та Сан-Марино забезпечують більш частковий доступ до Єдиного ринку для третіх країн. Вони дозволяють безмитне переміщення товарів між своїми членами, одночасно забороняючи їм вести переговори про власні тарифи з іншими третіми країнами. Крім того, ці угоди вимагають від членів Митного союзу, що не входять до ЄС, узгодити певні правила щодо технічних товарів із законодавством ЄС та прийняти деякі зобов'язання щодо рівних умов, наприклад, щодо державної допомоги. В інституційному плані митні союзи ЄС не містять потужних механізмів вирішення суперечок.

Поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі з Україною, Грузією та Молдовою, а також угоди про асоціацію з шістьма країнами Західних Балкан однаковою мірою забезпечують частковий доступ до єдиного ринку. Існує великий ступінь відмінностей між цими угодами з точки зору ширини та глибини. Зокрема, ПВЗВТ можуть навіть включати динамічну адаптацію до законодавства ЄС, але часто лише у дуже вузьких сферах політики. Нарешті, комплексні угоди про вільну торгівлю, які ЄС уклав, наприклад, з Канадою та Японією, забезпечують найбільш обмежений доступ до Єдиного ринку для третіх країн. Тим не менш, вони виходять за рамки «традиційних» угод про вільну торгівлю,

оскільки містять більш амбітні зобов'язання щодо рівних умов гри, але загалом не мають інституційних засобів для забезпечення узгодження правил.

Таким чином, усі ці домовленості надають різною мірою доступ до Єдиного ринку ЄС. Однак, як зазначає Ейсл, важко проаналізувати та порівняти їхню ефективність, оскільки «одні очікуються, що вони сприятимуть узгодженню із законодавством ЄС з огляду на майбутній вступ, тоді як інші в основному спрямовані на інтенсифікацію торгових відносин». Перша мета стосується, наприклад, різних угод про асоціацію з країнами Західних Балкан (Хорватія мала угоду про асоціацію з ЄС до приєднання до нього в 2013 році, тоді як Сербія, Чорногорія, Молдова, Албанія, Північна Македонія та Україна наразі мають статус кандидатів на приєднання). Остання мета є центральною для митних союзів ЄС з Андоррою та Сан-Марино, а також для різних угод про ПВЗВТ і всеосяжних угод про вільну торгівлю. ЄЕЗ насправді не має жодної з цих двох ширших цілей, а скоріше намагається забезпечити однорідність існуючої майже повної інтеграції в Єдиний ринок з часом [18].

Враховуючи ці відмінності в інституційних механізмах і цілях, Ейсл намагається визначити спільний знаменник ефективності для всіх форм доступу третіх країн до єдиного ринку. За його словами, основною метою, спільною для різних угод, є «сприяти довгостроковій економічній інтеграції та співпраці між ЄС і третіми країнами, не ставлячи під загрозу функціонування Єдиного ринку» [17]. Таким чином, він визначає ефективність як здатність досягти цієї подвійної мети. Зосередження уваги на широкому діапазоні диференційованих механізмів, що регулюють доступ третіх країн до єдиного ринку, робить емпіричний аналіз Ейсла за своєю суттю порівняльним, де ефективність оцінюється у відносних, а не абсолютних величинах.

Ґрунтуючись на цьому погляді щодо ефективності, Ейсл виділяє три повторювані недоліки багатьох домовленостей. По-перше, він стверджує, що недостатність процедур для забезпечення динамічного узгодження з законодавством ЄС (тобто процедури постійного оновлення угоди до нового законодавства ЄС), як, наприклад, у випадку переважної більшості двосторонніх

угод ЄС і інших країн, підриває ефективність угод у довгостроковій перспективі. Це є наслідком того факту, що правові основи єдиного ринку постійно розвиваються, що може призвести до зростання розбіжностей і втрати однорідності між ЄС і відповідною країною, якщо не буде вжито жодних протидій. На відміну від цього, аналіз Ейсла показує, що ЄЕЗ з її різноманітними процедурами та установами для забезпечення динамічного узгодження краще підходить для того, щоб бути ефективним у часі.

По-друге, Ейсл зазначає, що домовленості, засновані на складних і фрагментованих структурах управління та відсутності механізмів для однакового тлумачення і впровадження (через загальне тлумачення Європейським судом або механізму врегулювання суперечок) можуть призвести до різних тлумачень правил єдиного ринку в різних країнах, до політики, що загрожує однорідності ринку всередині та між різними формами зовнішньоекономічної диференціації.

Крім того, Ейсл зазначає, що добре функціонуючі домовленості повинні базуватися на справедливому балансі між глибиною наданого доступу до Єдиного ринку та нормативними, інституційними та фінансовими зобов'язаннями натомість. Відчутний дисбаланс між правами та обов'язками щодо доступу до єдиного ринку, наданого третім країнам, може, з одного боку, підірвати підтримку єдиного ринку серед самих держав-членів, потенційно призводячи до спроб обійти певні правила єдиного ринку, лобіювати або навіть вийти з ЄС в надії на більш сприятливі умови. З іншого боку, вони також можуть дестабілізувати різні існуючі угоди з третіми країнами щодо доступу до єдиного ринку, коли ЄС або треті країни намагаються переглянути менш сприятливі угоди. В останньому випадку точна рівновага також залежить від ширших економічних і політичних цілей для ЄС і відповідних третіх країн, таких як членство в ЄС. Коли зникає перспектива членства в ЄС, це може призвести до уявної нерівноваги між раніше погодженими правами та обов'язками. Якщо на них не звернути увагу, ці зміни можуть потенційно поставити під загрозу довгострокову економічну інтеграцію та співпрацю.

Нарешті, Ейсл зазначає, що нерівновага між правами та обов'язками в різних ступенях доступу третіх країн до Єдиного ринку може не тільки вплинути на функціонування певної форми угоди, але також може викликати побічні ефекти на ефективність інших угод. Науковці та спостерігачі, наприклад, уважно стежили за переговорами щодо Brexit. За словами Ейсла, якби ЄС надав Сполученому Королівству глибокий преференційний доступ до єдиного ринку, це підірвало б підтримку існуючих домовленостей, посиливши відчуття відносної нерівноваги між правами та обов'язками.

Отже, головними чинниками участі країн в єдиному ринку є: необмежений рух товарів і послуг, вільний рух робочої сили та реального й інтелектуального капіталів; розподіл витрат на суспільні блага або великі інфраструктурні проекти; підвищення ефективності ринку; наявність основи для глобальної інтеграції; спільне вирішення політики та наявність можливості для реформування; а також інші неекономічні вигоди, наприклад, мир і безпека. Можна зробити висновок, що регіональна інтеграція допомагає країнам подолати розбіжності, які перешкоджають потоку товарів, послуг, капіталу, людей та ідей.

1.3. Методологія дослідження ефективності єдиного ринку

Існує лише кілька досліджень, які прямо стосуються методології аналізу ефективності єдиного ринку, проведених Крістіаном Фроммелтом [18] та Асю Желязковою [19]. Фроммелт аналізує функціонування та ефективність єдиного європейського ринку, визначаючи ефективність як однорідність правил, яка досягається «послідовним відбором, своєчасним і повним включенням та правильним застосуванням відповідного законодавства ЄС на єдиному ринку державами-учасниками цього ринку [18]. Для оцінки умов ефективної єдиного ринку в дослідженні розрізняють фактори, пов'язані з політикою, фактори, пов'язані з країною, а також інституційні фактори. Аналіз головним чином

зосереджується на тестуванні пояснювальних факторів, пов'язаних із країною, таких як адміністративна спроможність держав єдиного ринку імплементувати закони ЄС та їхня економічна взаємозалежність з ЄС, а також пояснювальних факторів, пов'язаних із політикою. Однак Фроммелт також визначає деякі інституційні фактори, що впливають на ефективність єдиного ринку, а саме – доступ до формування політики ЄС у держав-учасниць єдиного ринку.

Желязкова досліджує, якою мірою диференціація впливає на національну відповідність законодавству ЄС. Науковець виявила, що вибіркові учасники єдиного ринку виявляють більшу відповідність законам ЄС, ніж країни, які взагалі не беруть участі. Проте, залишається розрив з точки зору інкорпорації законодавства ЄС між повністю інтегрованими державами-членами та окремо обраними учасниками [19].

Ці два дослідження зосереджені на дуже різних типах диференційованих домовленостей і визначають різні умови ефективної диференційованої інтеграції єдиного ринку. Однак спільним у них є однакове розуміння «ефективності політики». Обидва дослідження визначають ефективність як ефективне виконання правил ЄС на національному рівні. Це визначення добре працює для Європейської економічної зони та різних домовленостей щодо міграції та надання притулку, але воно є надто вузьким, щоб охопити всі виміри сучасної диференційованої інтеграції. Багато диференційованих організацій мають більш відкриті та менш законодавчі цілі, такі як сприяння обміну думками, сприяння взаємному навчанню або координація національної політики «м'яким» способом.

Розуміння ефективності єдиного ринку як забезпечення виконання спільно прийнятих рішень припускає, що диференційовані механізми відповідають спільно узгодженим, фіксованим і чітко сформульованим цілям. Це бачення ефективності як досягнення мети є домінуючим у літературі про «новий дизайн політики» [20; 21; 22]. Він має перевагу простоти, однак ґрунтується на раціональній, функціоналістській і значною мірою деполітизованій концепції політичного процесу, яка не відповідає дійсності [23]. Зокрема, оцінка досягнення мети складна у випадках, коли цілі сформульовані нечітко, суперечать одна одній,

мають різне значення для різних людей або занадто великі, а необхідні компроміси між декількома цілями не вказані [24]. Як зазначають Петерс та інші науковці [20], припущення про раціональний і лінійний процес політики також особливо не відповідає реальності транснаціональної політики, як у випадку диференційованих домовленостей на рівні ЄС. На транснаціональних аренах кількість і тип акторів можуть бути надзвичайно різноманітними, що створює ґрунт для більшої двозначності цілей і конфлікту цілей. У багатьох випадках не існує «готового» інструментарію політичних інструментів для вирішення проблем. Таким чином, вибір інструменту є радше процесом винаходу та інновацій, ніж вибором серед доступних інструментів. Нарешті, «лінія командування» між розробкою та реалізацією глобальної політики є довшою, складнішою та потенційно наповненою двозначністю порівняно з внутрішньою політикою.

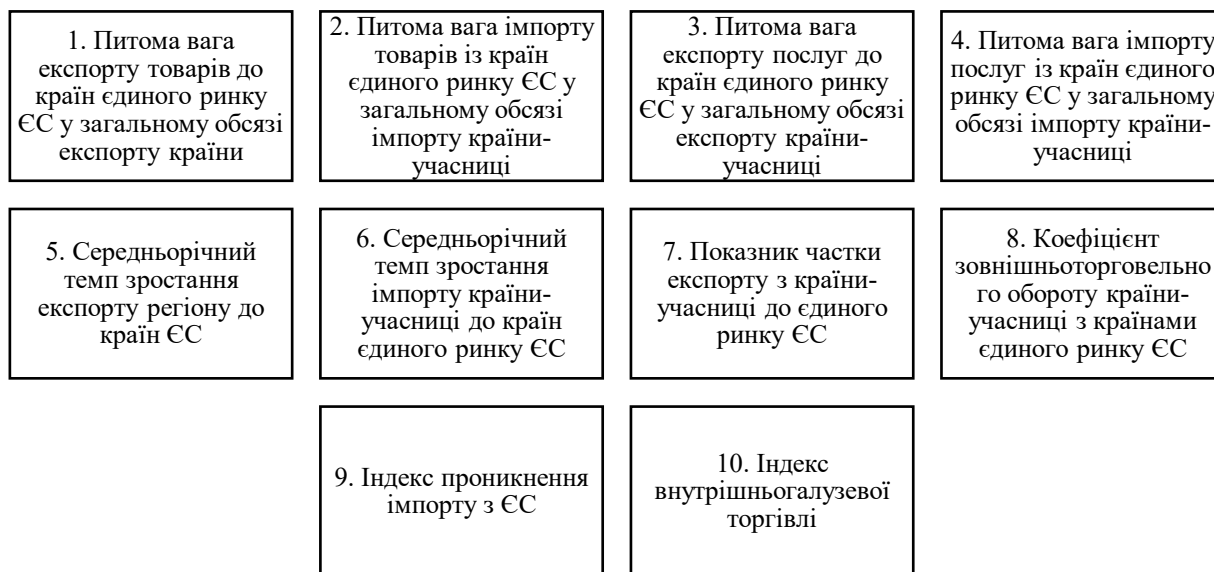
Ще одна проблема, пов'язана з підходом, спрямованим на досягнення мети, полягає в тому, що він нехтує існуванням ефектів другого порядку та ненавмисних наслідків державного втручання. У цьому відношенні деякі автори вважають за необхідне прийняти ширший підхід до оцінки ефективності єдиного ринку – підхід впливу, який враховує фактичні наслідки, а не очікувані результати [21].

Ще ширше бачення «ефективності» прирівнює її до здатності вирішувати проблеми. Цей підхід часто зустрічається в порівняльній політології та літературі про міжнародні режими. У такому розумінні ефективність стає синонімом результативності чи успіху політики та оцінює здатність політики чи домовленості пом'якшувати чи вирішувати дану проблему, яка стала причиною її створення. Це широке бачення ефективності має деякі переваги, оскільки дозволяє досліднику судити про політику чи домовленості відповідно до різних вимірів. Доріна Балтаг та Юліан Романишин [25], наприклад, використовують п'ять показників для оцінки ефективності єдиного ринку ЄС, пов'язаної з вкладом політики (актуальність, згуртованість), результатом (ефективність, вплив) та її взаємодією із зовнішнім середовищем (стійкість). Алан Макконнелл організовує

багато з цих показників у тривимірну матрицю оцінки. З цієї класифікації показників і вимірів виділяються дві важливі ідеї. Перша полягає в тому, що будь-яка оцінка вирішення проблем повинна поєднувати «більш об'єктивно орієнтовані досягнення з уявленнями про те, чи заслуговують такі досягнення на успіх [26]. Наслідком є те, що оцінка стає за своєю суттю суб'єктивною. По суті, будь-який аналіз вирішення проблем піддається «проблемі ока глядача», тобто його визначення залежить від того, хто проводить оцінювання [27]. Спосіб зменшити ступінь суб'єктивності – порівняти продуктивність з деякими об'єктивними точками відліку або контрольними показниками. Деякі науковці пропонують три контрольні показники, з якими можна порівняти ефективність: сценарій статус-кво [28]; сценарій, за яким політика була б розроблена «без диференційованого членства, але в іншому випадку з тими самими інституційними характеристиками, які спостерігаються для диференційованої установи» [29]; та «ідеальний сценарій рішення», який би відображав погляди більшості експертів на те, «що є максимальним, чого може досягти певна група акторів» [28].

Другим аспектом, який характеризує аналіз вирішення проблем, є часовий вимір. Цей часовий вимір дуже актуальний для аналізу ефективності диференційованих домовленостей. Диференційовані рішення часто є рішеннями «навчання на практиці». Це початкові спроби на рівні ЄС створити спільну відповідь у певній сфері політики. Вони також більш схильні страждати від змін у складі групи країн-учасниць, що, у свою чергу, впливає на політичні переваги та політичну динаміку всередині групи. У цьому відношенні видається особливо доцільним прийняти діахронічний підхід, щоб оцінити, чи певна диференційована політика чи домовленість зберігала свою ефективність протягом тривалого часу та була здатна адаптуватися до різних контекстів.

Для вимірювання ефективності єдиного ринку використовують Індекс глибини торговельно-економічних зв'язків окремо взятої країни-учасниці єдиного ринку з загальним єдиним ринком ЄС (ІТЕІ) – інтегральна величина, що відображає поглиблення торговельно-економічних зв'язків. Індекс включає показники, що характеризують різні аспекти стану й динаміки торговельних та фінансово інвестиційних взаємозв'язків під впливом інтеграційних процесів (рис.



1.2).

Рисунок 1.2 – Складові Індексу глибини торговельно-економічних зв'язків у процесі оцінки ефективності єдиного ринку [55]

Класичним способом оцінки масштабів торгівлі є використання показників експортної квоти, питомої ваги експорту/імпорту до/з країн єдиного ринку ЄС у загальному обсязі експорту/імпорту регіону тощо. Недоліком методу є той факт, що на зміну цих показників впливатиме також зміна в показниках зовнішньої торгівлі регіону з іншими країнами світу незалежно від реального поглиблення інтеграції. Це зумовлює необхідність використання низки додаткових індексів, що є модифікаціями показників взаємної торгівлі, серед них: індекс проникнення імпорту, індекс внутрішньогалузевої торгівлі.

До складу Індексу глибини торговельно-економічних зв'язків запропоновано включити такі.

1. Питома вага експорту товарів до країн єдиного ринку ЄС у загальному обсязі експорту країни ($\text{ПВТ}_E^{\text{ЄС}}$):

$$\text{ПВТ}_E^{\text{ЄС}} = \frac{E_m^{\text{ЄС}}}{E_m} \times 100\% \quad (1.1)$$

де $E_m^{\text{ЄС}}$ – обсяг експорту товарів до ЄС із країни-учасниці єдиного ринку, тис. дол. США;

E_m – обсяг сукупного експорту товарів із країни-учасниці єдиного ринку, тис. дол. США.

2. Питома вага імпорту товарів із країн єдиного ринку ЄС у загальному обсязі імпорту країни-учасниці, % ($\text{ПВТ}_I^{\text{ЄС}}$):

$$\text{ПВТ}_I^{\text{ЄС}} = \frac{I_m^{\text{ЄС}}}{I_m} \times 100\% \quad (1.2)$$

де $I_m^{\text{ЄС}}$ – обсяг імпорту товарів з країн єдиного ринку ЄС до країни-учасниці, тис. дол. США;

I_m – обсяг сукупного імпорту товарів до країни-учасниці, тис. дол. США.

3. Питома вага експорту послуг до країн єдиного ринку ЄС у загальному обсязі експорту країни-учасниці, % ($\text{ПВП}_E^{\text{ЄС}}$):

$$\text{ПВП}_E^{\text{ЄС}} = \frac{E_n^{\text{ЄС}}}{E_n} \times 100\% \quad (1.3)$$

де $E_n^{\text{ЄС}}$ – обсяг експорту послуг до країн єдиного ринку ЄС з країни-учасниці, тис. дол. США;

E_n – обсяг сукупного експорту послуг країни-учасниці, тис. дол. США.

4. Питома вага імпорту послуг із країн єдиного ринку ЄС у загальному обсязі імпорту країни-учасниці, % ($\text{ПВП}_I^{\text{ЄС}}$):

$$\text{ПВП}_I^{\text{ЄС}} = \frac{I_n^{\text{ЄС}}}{I_n} \times 100\% \quad (1.4)$$

де $I_n^{\text{ЄС}}$ – обсяг імпорту послуг з країн єдиного ринку ЄС до країни-учасниці, тис. дол. США;

I_n – обсяг сукупного імпорту послуг до країни-учасниці, тис. дол. США.

Вищезазначені показники слугують кількісними індикаторами забезпечення вільного доступу товарів та послуг окремо взятої країни-учасниці

єдиного ринку у розрізі всього регіону єдиного ринку Європейського Союзу, та навпаки, як однією з умов функціонування зони вільної торгівлі між учасниками єдиного ринку.

Наступні два показники відображають динаміку торгівлі товарів та послуг окремої країни-учасниці за країнами єдиного ринку ЄС.

5. Середньорічний темп зростання експорту регіону до країн ЄС (за останні n років) (T_E^{EC}):

$$\overline{T_E^{EC}} = \sqrt{\frac{E_n^{EC}}{E_1^{EC}}} \quad (1.5)$$

де E_n^{EC} – обсяг експорту (товарів та послуг) із країни-учасниці до єдиного ринку ЄС у n -му з досліджуваних років, тис. дол. США;

E_1^{EC} – обсяг експорту (товарів та послуг) із країни-учасниці до єдиного ринку ЄС у 1-му з досліджуваних років, тис. дол. США.

6. Середньорічний темп зростання імпорту країни-учасниці до країн єдиного ринку ЄС (за останні n років) (T_1^{EC}):

$$\overline{T_1^{EC}} = \sqrt{\frac{I_n^{EC}}{I_1^{EC}}} \quad (1.6)$$

де I_n^{EC} – обсяг імпорту (товарів та послуг) до країни-учасниці з єдиного ринку ЄС у n -му з досліджуваних років, тис. дол. США;

I_1^{EC} – обсяг імпорту (товарів та послуг) до країни-учасниці з єдиного ринку ЄС у 1-му з досліджуваних років, тис. дол. США.

7. Показник частки експорту з країни-учасниці до єдиного ринку ЄС відображає ступінь залежності регіональної економіки від збуту товарів на ринку ЄС (φ_E^{EC}):

$$\varphi_E^{EC} = \frac{E^{EC}}{BPI} \quad (1.7)$$

де BPI – валовий регіональний продукт, тис. дол. США.

8. Коефіцієнт зовнішньоторговельного обороту країни-учасниці з країнами єдиного ринку ЄС (K_{3TO}^{EC}) відображає торговельну відкритість регіону для ЄС. Обчислюється за формулою:

$$K_{\text{ЗТО}}^{\text{ЄС}} = \frac{E^{\text{ЄС}} + I^{\text{ЄС}}}{\text{ВРП}} \quad (1.8)$$

9. Індекс проникнення імпорту з ЄС ($I_{\text{П}}^{\text{ЄС}}$) показує, наскільки імпорт з ЄС задовольняє внутрішній попит регіону. Формула для розрахунку має такий вигляд:

$$I_{\text{П}}^{\text{ЄС}} = \frac{I^{\text{ЄС}}}{\text{ВРП} + (I - E)} \quad (1.9)$$

де E – обсяг сукупного експорту (товарів та послуг) із регіону, тис. дол. США;

I – обсяг сукупного імпорту (товарів та послуг) до регіону, тис. дол. США.

10. За рівнем внутрішньогалузевої торгівлі товарами чи послугами визначається «якість» інтеграції економіки регіону з економікою ЄС, оскільки чим більше розвиненим у технічному та економічному плані є регіон, тим вищою буде питома вага внутрішньогалузевої торгівлі товарами чи послугами у його товарообігу з ЄС. Розвиток внутрішньогалузевої торгівлі стимулює обмін новими технологіями на єдиному ринку та сприяє його економічному зростанню.

Для визначення стану в цій сфері у регіональному вимірі запропоновано Індекс внутрішньогалузевої торгівлі ($IBT^{\text{ЄС}}$). Розраховується як середнє арифметичне зважене з часткових індексів за товарами та послугами ($IBT_i^{\text{ЄС}}$):

$$IBT^{\text{ЄС}} = \sum_{i=1}^m IBT_i^{\text{ЄС}} \times \omega_i \quad (1.10)$$

де $\sum \omega_i = 1$.

$$IBT_i^{\text{ЄС}} = 1 - \frac{|E_i^{\text{ЄС}} - I_i^{\text{ЄС}}|}{E_i^{\text{ЄС}} + I_i^{\text{ЄС}}} \quad (1.11)$$

де $E_i^{\text{ЄС}}$ – експорт товару чи послуги i -го виду до єдиного ринку ЄС із регіону, тис. дол. США;

$I_i^{\text{ЄС}}$ – імпорт товару чи послуги i -го виду до окремо взятої країни-учасниці з єдиного ринку ЄС, тис. дол. США.

Отже, виходячи з обговорення різних концепцій ефективності єдиного ринку, при вивченні диференціації пропонуємо вийти за межі визначення ефективності, пов'язаного з досягненням мети, до більш охоплюючого поняття,

яке включає елементи як впливу, так і підходу до вирішення проблем ефективності. З підходу впливу можна запозичити ідею, що реальні ефекти, також для ЄС в цілому, є вирішальними в оцінці ефективності диференційованої політики чи домовленостей. І з підходу до вирішення проблем можна прийняти аргумент, що ефективність потрібно оцінювати з часом, беручи до уваги зміну політичних уподобань і контексту.

Загальний висновок із досліджень диференціації та ефективності політики полягає в тому, що ефективність єдиного ринку не можна пояснити одним фактором, вона є результатом взаємодії різних елементів, які можна згрупувати як специфічні для країни, пов'язані з політикою та інституційними особливостями.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ЄДИНОГО РИНКУ ЄС

2.1. Етапи становлення єдиного ринку ЄС

Минуло понад 60 років з моменту закладення основ Європейського Союзу. У порівнянні з цим Єдиний європейський ринок є відносно молодим, він виник лише в 1993 році. Якщо розмірковувати про його досягнення за останні кілька десятиліть, можна побачити, що Єдиний ринок вирішальним чином сформований такими тенденціями, як зростання цифрових технологій.

Процвітання Європейського Союзу сьогодні є, серед іншого, результатом економічної інтеграції, яка послідувала за впровадженням єдиного європейського ринку. Загалом, добре функціонуючий (внутрішній) ринок підвищує економічну ефективність, наприклад, шляхом зниження трансакційних витрат, і стимулює зростання. Це може допомогти захистити країни від наслідків економічних потрясінь завдяки збільшенню транскордонної мобільності. Існує загальна згода, що економічна інтеграція держав-членів ЄС все ще може бути поглиблена, що дозволить ринковим механізмам розкрити свій повний потенціал в рамках єдиного економічного простору.

З самого початку економічні інтереси були основним рушієм інтеграції в Європі; і однією з головних цілей було створення єдиного ринку. Ще в 1968 році Європейське економічне співтовариство (ЄЕС), яке на той час складалося з шести членів, скасувало митні бар'єри всередині Співтовариства та встановило загальний митний тариф для товарів з країн, що не входять до ЄЕС. Однак нетарифні бар'єри, такі як технічні норми чи стандарти безпеки, продовжували перешкоджати торгівлі. У 1970-х роках наступні кроки до більшої інтеграції були здебільшого здійснені за допомогою рішень Європейського суду (наприклад, Дассонвіль у 1974 році або Кассіс де Діжон у 1979 році – в обох рішеннях йдеться

про вільний рух товарів. Дассонвіль встановив широке визначення заходів держав-членів, які мають еквівалентний ефект до кількісних обмежень, що відкрило двері для більшої дерегуляції на єдиному ринку. У справі Кассіс де Діжон Суд постановив, що держава-член повинна дозволити продукту, який законно виробляється та продається в іншій державі-члену, потрапити на свій власний ринок, якщо тільки заборона цього продукту не виправдовується головними міркуваннями суспільного інтересу, такими як захист здоров'я та безпеки). Крім того, зростання економічних проблем, наприклад, через нафтову кризу, чинить тиск на держави-члени з метою поглиблення їхніх економічних відносин [30].

У 1986 році ЄС погодився прийняти Єдиний європейський акт, за яким протягом наступних шести років послідувала реалізація різних спільних правил ЄС. Цей перший великий перегляд Римського договору 1957 року мав на меті додати більший імпульс європейській інтеграції та «завершити» Єдиний ринок. На початку 1993 року єдиний ринок став реальністю для 12 країн ЄС.

Маастрихтська угода 1992 року стала великим кроком вперед і виклала ідею економічного та валютного союзу (ЄВС) з єдиною валютою, яка була офіційно запроваджена на зламі століть. Цей крок не повинен був замінити єдиний ринок, який ще потребує подальшої роботи. Насправді існує взаємна залежність: по-перше, ЄВС забезпечує основу для більшої економічної інтеграції; по-друге, стабільний ЄВС потребує тісної економічної співпраці. Тим не менш, єдиний ринок охоплює більшу кількість країн, ніж ЄВС, і вимагає спеціальних правил. У 1994 році набула чинності Угода про Європейську економічну зону (ЄЕЗ), яка розширила єдиний ринок до 31 країни.

Коли Велика рецесія вразила Європу, стало зрозуміло, що Єдиний ринок все ще потребує роботи. Це дало всім залученим сторонам стимул для активізації співпраці. Закон про єдиний ринок I (2011) визначив 12 важелів для покращення функціонування єдиного ринку та закликав держави-члени прийняти ключову дію для кожного з них. Через рік Комісія зазначила, що наразі Європейський парламент і Рада погодили лише одну з 12 ключових пропозицій щодо дій. Через

терміновість, спричинену кризою єврозони, Комісія пішла вперед і представила другий набір пріоритетних дій в Акті про єдиний ринок II (2012) [31].

Зусилля щодо покращення функціональності єдиного ринку продовжуються в рамках Стратегії єдиного ринку. Безперечно, економічна вага Єдиного ринку зміцнила голос Європейського Союзу у світі. Це очевидно, наприклад, у переговорах щодо торгових угод, які останніми роками стали ширшими та амбітнішими. Японія та ЄС, на які разом припадає понад чверть світового ВВП, отримають вигоду від підписання Угоди про економічне партнерство між ЄС та Японією в липні 2018 року. Сьогодні єдиний ринок складається з близько 500 мільйонів європейських громадян і близько 24 мільйонів компаній. ВВП ЄС подібний до ВВП США, хоча й з деякими коливаннями: наразі він нижчий від значення США, але був вищим у 1992-1998 та 2003-2014 роках.

Загалом, становлення єдиного ринку ЄС можна умовно поділити на наступні історичні віхи (рис. 2.1).

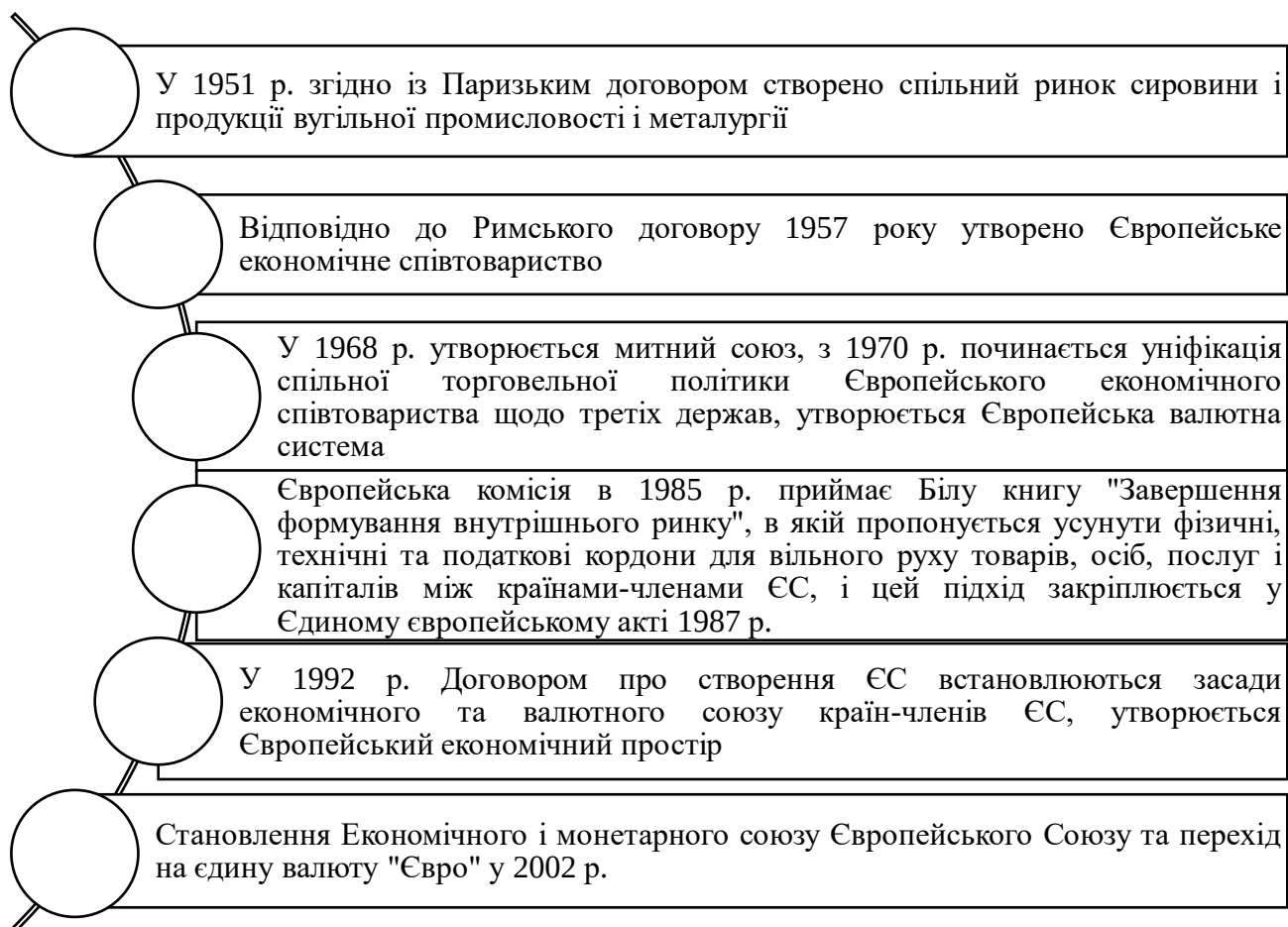


Рисунок 2.1 – Етапи становлення єдиного ринку ЄС [56]

Згідно відзначеного на рисунку 2.1 останнього етапу становлення «Становлення Економічного і монетарного союзу Європейського Союзу та перехід на єдину валюту «Євро» у 2002 р.» вважається остаточним і завершальним етапом становлення єдиного ринку ЄС. Інших формальних дій учасники не здійснювали до сьогоднішнього дня.

Єдиний ринок має чотири унікальні характеристики, які сягають Римської угоди. Вони також називаються чотирма основними свободами (рис. 2.2) і охоплюють вільний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили. Ці чотири свободи відображають європейські цілі економічної інтеграції, створюючи ідеальну ситуацію для економічного зростання у вільній ринковій економіці. Розвиток цих характеристик ілюструє, наскільки вільно різні фактори переміщуються в межах єдиного ринку.

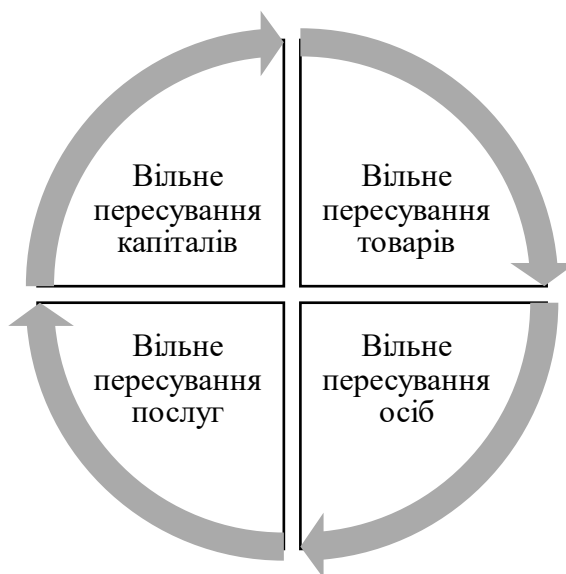


Рисунок 2.2 – Принципи єдиного ринку ЄС

Міжнародна позиція європейського ринку демонструється тим, наскільки добре він інтегрований у світову економіку. Рисунок 2.3 ілюструє важливість торгівлі для ЄС порівняно з іншими країнами з 1992 по 2021 рік. ЄС має найвищу частку торгівлі (сума товарів і послуг) по відношенню до ВВП, що значно перевищує середній світовий показник. Головним чином це зумовлено

зростанням торгівлі послугами. Торгівля товарами становить 25 % ВВП ЄС, тоді як послуги становлять понад 70 % ВВП ЄС. У середньому дві третини експорту з країн-членів ЄС надходять до інших країн ЄС.

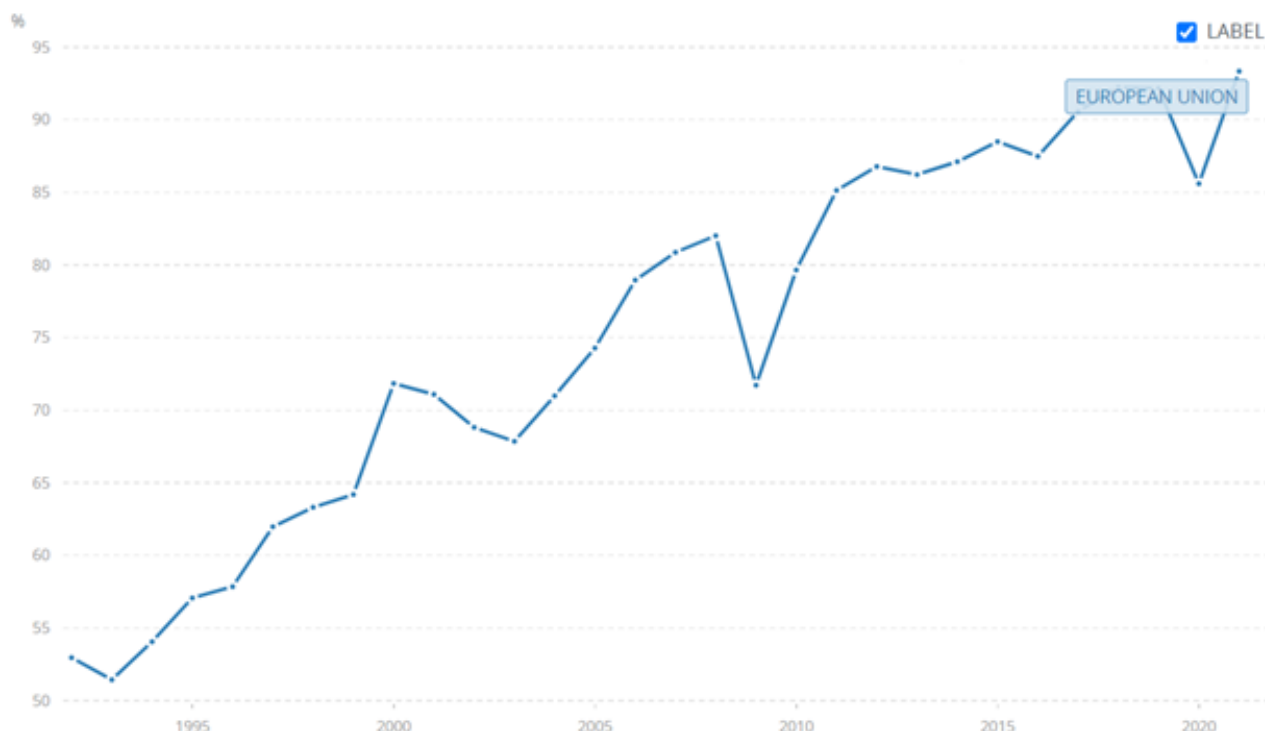


Рисунок 2.3 – Торговий баланс ЄС, 1992-2021 рр. (% до ВВП) [51]

Вільний рух капіталу забороняє обмеження на рух капіталу та платежі між державами-членами, а також між державами-членами та третіми країнами. Ця лібералізація значно зменшує потенційні трансакційні витрати для транскордонного обміну товарами та послугами, а також для інвестицій. Більшість інвестицій відбувається у сфері послуг; на які припадає 59 % зовнішніх інвестицій і 87,4 % внутрішніх інвестицій у 2014 році [32]. З 2008 року експортні запаси ЄС перевищили вартість внутрішніх запасів. У 2015 році обсяг прямих іноземних інвестицій у ЄС досяг 46,8 % ВВП; прямі інвестиції в ЄС становили 39 % [32].



Рисунок 2.4 – Тенденції мобільності робочої сили в ЄС, 1991-2019 рр. (% від загальної зайнятості) [51]

Вільний рух робочої сили, який вимірюється мобільністю працівників через кордони, зріс, але загальний рівень все ще відносно низький порівняно із загальною чисельністю населення (рис. 2.4).

Програма ERASMUS+ заохочує освітні обміни і тим самим сприяє мобільності студентів і викладачів. Вона була заснована у 1987 році і має різні цілі, серед яких зниження рівня безробіття за рахунок підвищення мобільності та підвищення кваліфікації. З 1987 року поступово зростає кількість студентів, які навчаються чи стажуються за кордоном, перевищивши у 2011-2012 навчальному році позначку у три мільйони. У 2013-2014 навчальному році за кордон виїхало 272,5 тис. студентів (рис. 2.5).

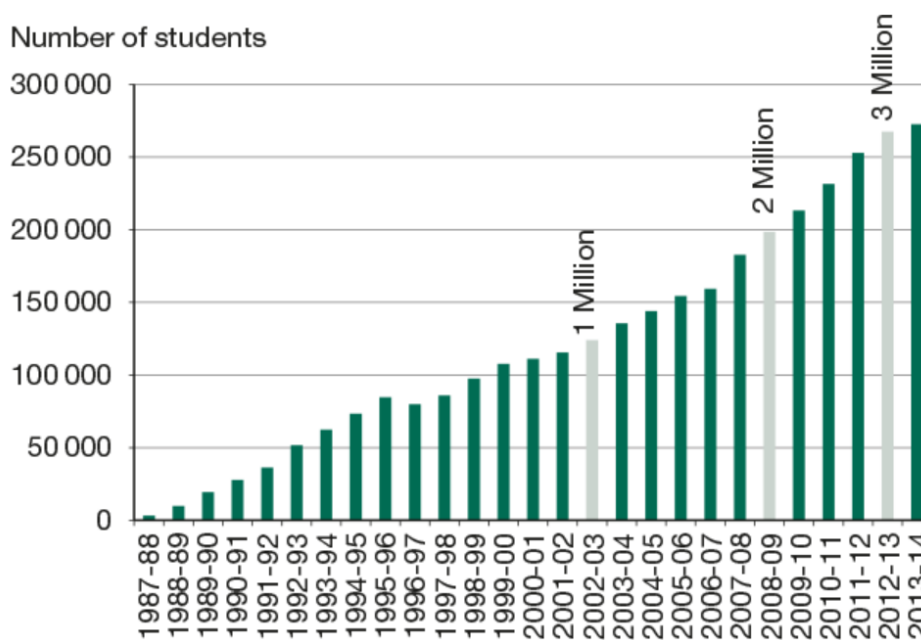


Рисунок 2.5 – Студентська мобільність від початку програми ERASMUS [51]

Ефекти економічної інтеграції. Цифри вказують на розмір єдиного ринку, але ще не вказують на те, чи створюється європейська додана вартість, яка нараховується державам-членам. Різні теоретичні підходи стверджують, що економічна інтеграція в рамках єдиного ринку приносить користь сукупному добробуту шляхом підвищення продуктивності різними способами. Висунуті аргументи охоплюють порівняльні переваги класичної теорії торгівлі або економію від масштабу нової теорії торгівлі, а також нової економічної географії. Марінієлло, Сапір і Терзі надають перелік конкретних каналів, через які мікроефекти відповідних свобод впливають на продуктивність і зростання [30]. Вони стосуються, наприклад, кращої відповідності навичок завдяки вищій мобільності робочої сили або збільшення потоків прямих іноземних інвестицій (ПІІ) за межі ЄС, а також більшого рівня інновацій завдяки підвищенню конкурентоспроможності компаній, що базуються в ЄС. Через свою природу ці канали проливають світло лише на окремі аспекти Єдиного ринку.

Інші дослідження розглядали загальні переваги подальшої економічної інтеграції. Результати слід інтерпретувати з обережністю, оскільки існують значні проблеми при спробі виміряти інтеграцію та її макроекономічні ефекти. Більшість

досліджень робить висновок, що економічна інтеграція позитивно впливає на економічну діяльність [33; 34]. Ільцковіц та інші оцінюють розмір ефекту ВВП у 223 мільярди євро у 2006 році [35]. За даними Дослідницької служби Європейського парламенту, невикористаний економічний потенціал вільного руху товарів у довгостроковій перспективі оцінюється у 183 мільярди євро, а довгостроковий прибуток від послуг 338 мільярдів євро [36]. Кампос, Корічеллі та Моретті вважають, що економічні наслідки членства в ЄС є позитивними, але суттєво різняться між країнами через дату їх вступу. За відсутності інституційної інтеграції дохід на душу населення в Європі був би в середньому на 10 % нижчим у перші 10 років після вступу до ЄС [37].

Також корисно подивитися на те, як європейське населення сприймає європейську інтеграцію. Протягом останніх кількох десятиліть Євробарометр збирав дані про підтримку подальшої інтеграції (рис. 2.6). Результати показують, що 61 % респондентів віддають перевагу євро у 2018 році, порівняно з приблизно 50 % у 1990-х роках. У середньому підтримка спільної зовнішньої політики всіх держав-членів є вищою, ніж підтримка євро, починаючи з 69 % у 1992 році та досягаючи 66 % у 2018 році. Не так давно додані запитання показують, що частка людей за Єдиний цифровий ринок в ЄС зросла, і у 2018 році становила 62 %. Переважно 82 % людей підтримали вільне пересування громадян ЄС жити, працювати, навчатися та вести бізнес будь-де в ЄС.

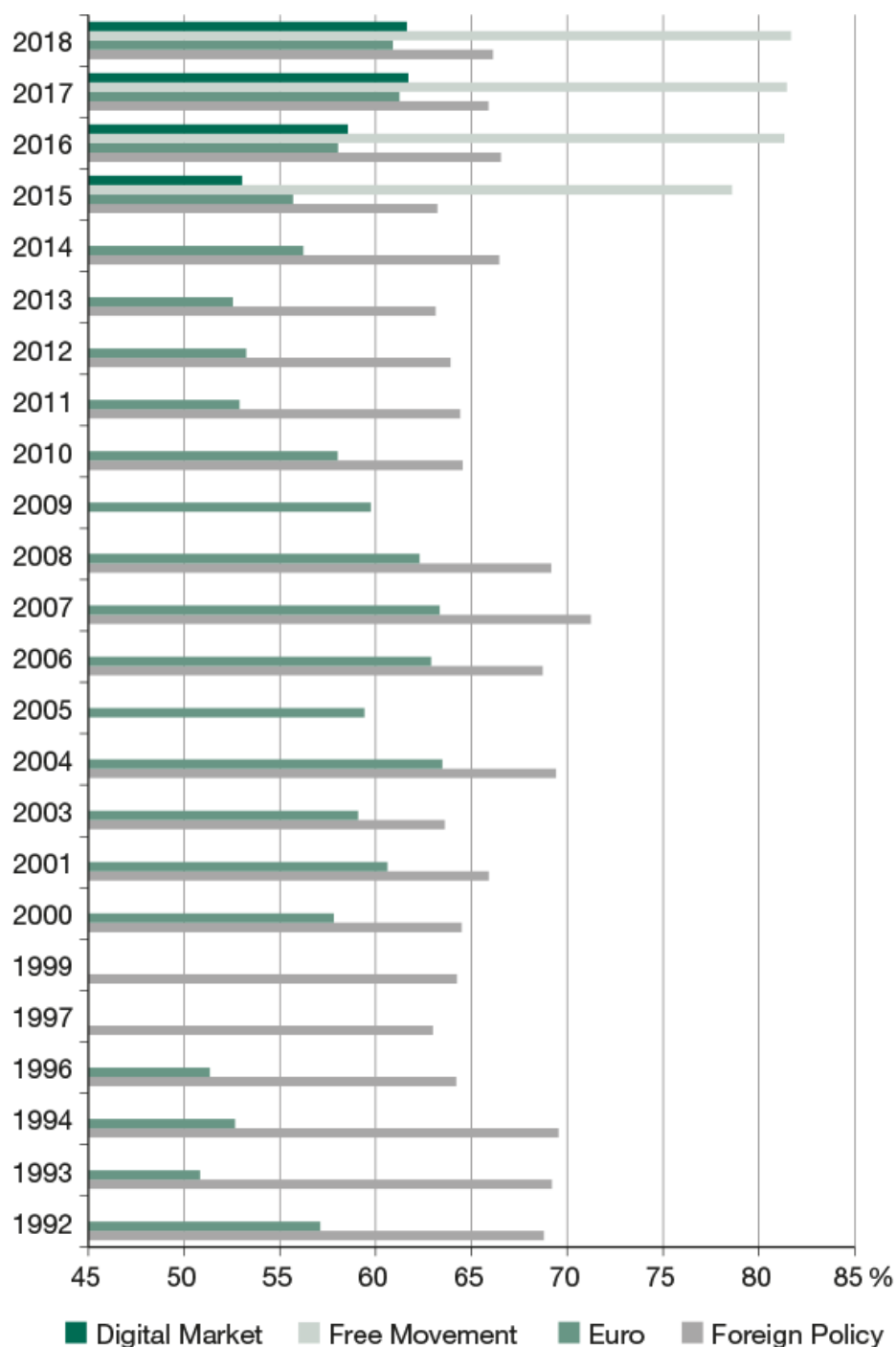


Рисунок 2.6 – Підтримка подальшої євроінтеграції [51]

Dustmann та інші проаналізувати ставлення громадян до економічної інтеграції з використанням даних Європейського соціального дослідження за період 2002-2014 рр. [38]. Немає чіткої тенденції на сукупному рівні серед 14 країн; незважаючи на це, велика частка виступала за поглиблення інтеграції (майже 50 % у 2014 році). Проте в деяких країнах спостерігалось зменшення підтримки економічної інтеграції (наприклад, Австрія, Велика Британія), тоді як

тенденції в багатьох країнах неможливо чітко визначити. Слід зауважити, що незважаючи на задокументоване зростання популізму в Німеччині, дослідження показує, що політичні кандидати, які виступали за розширення співпраці в ЄС, могли мобілізувати більшу частку виборців [39]. Вкрай важливо пам'ятати про це під час обговорення нових ініціатив щодо єдиного ринку, які зрештою призведуть до глибшої економічної інтеграції. Література показує, що індивідуальне сприйняття відіграє важливу роль у формуванні політичних уподобань [40; 41], і голосування щодо Brexit продемонструвало, чому це слід сприймати серйозно [42].

Хоча єдиний європейський ринок пройшов довгий шлях, не варто дивуватися тому, що єдиний ринок ще не повністю інтегрований. Європейська комісія об'єднує кілька сфер діяльності під назвою «Стратегія єдиного ринку». Розглядаючи приклади європейських ініціатив, можна пролити світло на певні аспекти Єдиного ринку, які наразі знаходяться в центрі уваги, і сфери, де ще є можливості для вдосконалення.

Мобільність товарів у межах єдиного ринку добре розвинена. Залишається скасувати нетехнічні бар'єри в торгівлі та інші супутні заходи. Вони охоплюють покращення умов для надання дозволу підприємствам з однієї держави-члена ЄС створювати дочірні компанії в інших державах-членах. Спрощені критерії доступу та спрощені адміністративні процедури можуть призвести до підвищення рівня інвестицій, спростивши європейським компаніям інвестувати в інші держави-члени та, серед іншого, побудувати європейську систему розподілу. У березні 2018 року Європейський парламент прийняв нові правила транскордонної доставки посилок, які мають сприяти прозорості цін і ще більше збільшити транскордонні покупки онлайн. Значною мірою здатність Єдиного ринку до функціонування визначається також податковою політикою. Подальші зусилля щодо гармонізації ПДВ у Європі можуть позитивно вплинути на транскордонні продажі, особливо для малих і середніх підприємств. Загалом, важливо забезпечити справедливі умови конкуренції для всіх держав-членів, уникаючи таким чином небажаних перешкод.

Дивлячись на сектор охорони здоров'я, можна побачити, що доступ до нових ліків покращився. Тим не менш, охорона здоров'я залишається національною компетенцією, а не компетенцією всього Європейського Союзу. На думку М. Кайла, це є причиною відставання Європи в ціноутворенні ліків і схваленні генеричних препаратів [43].

Цифрова революція кардинально змінила мобільність послуг. Основні принципи включають право засновувати компанію та надавати або отримувати послуги в іншій країні ЄС. Ініціатива щодо створення Єдиного цифрового ринку або ініціатива щодо встановлення вільного руху даних підкреслює важливість цифрових тем. Такі заходи, як прийнятий регламент щодо заборони геоблокування, є важливими кроками до розширення транскордонних цифрових послуг. Специфічний характер цифрових послуг (а також цифрових продуктів) викликає питання щодо існуючих правил: по-перше, ці правила ризикують створити бар'єри для входу нових компаній, якщо вони ненавмисно забороняють нові цифрові послуги чи продукти; по-друге, правила можуть завдати шкоди існуючим компаніям, якщо нові продукти, які не підпадають під чинні законодавчі положення, отримають конкурентну перевагу – без того, щоб це було метою регулювання. Необхідно також створити рамкові умови, які гарантуватимуть дотримання стандартів якості, уникаючи при цьому закриття підприємств і створення професійних монополій. Директива про тест на пропорційність перед прийняттям нового регулювання професій, яка була прийнята влітку 2018 року, спрямована на полегшення доступу до ринку, але навряд чи буде достатньою. Загалом, Веттер стверджує, що надмірна «домашня упередженість» у торгівлі зберігається, якщо порівнювати ЄС із США [44].

Робота над мобільністю капіталу все ще триває. Союз ринків капіталу окреслив низку цілей, яких потрібно досягти найближчими роками:

- подальше усунення бар'єрів для транскордонних інвестицій;
- диверсифікувати фінансування в економіці;
- зменшити вартість залучення капіталу.

Зазначені вище цілі, у свою чергу, мають сприяти створенню робочих місць і зростанню, наприклад, шляхом покращення можливостей для фінансування стартапів. Більш інтегрований ринок фінансових послуг також дозволить фінансовому сектору стати кращим постачальником кредитів для реальної економіки навіть у періоди спаду чи шоку. Також необхідно запровадити швидке провадження у справі про банкрутство, щоб забезпечити ефективну ліквідацію компаній. Створення нових фірм потребує доступу до початкового фінансування та капіталу для подальших етапів фінансування, сприяючи транскордонним інвестиціям.

Хоча важко визначити оптимальний рівень, мобільність людей не зростає настільки, як можна було очікувати. Низька частка інших громадян ЄС у державах-членах говорить про те, що значні перешкоди для мобільності все ще потрібно усунути. Визнання наукових ступенів і кваліфікацій, отриманих за кордоном, як еквівалентних внутрішнім сертифікатам можна було б спростити. Це включатиме, за певних обставин, послаблення національних умов для отримання дозволу на заняття професійною діяльністю. Іншою серйозною перешкодою для збільшення мобільності є мова. Розширення мережі європейських шкіл (державних двомовних шкіл) або університетських програм, які охоплюють європейські країни, покращить мовну підготовку в ранньому віці. Крім того, мовні програми можуть бути запропоновані громадянам ЄС, які працюють в іншій країні.

Щоб спростити тимчасову зміну роботи в Європі, ЄС працює над покращенням координації систем соціального забезпечення. Незважаючи на те, що умови праці та вимоги до мобільності покращилися, широка громадськість все ще може бути недостатньо поінформована про їхні можливості. Це можна виправити за допомогою цілеспрямованої інформаційної кампанії та легкодоступної інформації про те, як знайти та почати роботу в іншій державі-члені. Потенційним заходом було б покращення співпраці між європейськими агентствами зайнятості. Це може бути використано для розширення послуг з

працевлаштування в Європі. Ініціатива щодо створення Європейського органу з питань праці також може зробити свій внесок у цьому відношенні.

Хоча Єдиний ринок сприяв видимості ЄС серед громадян, він не виправдав очікувань щодо створення європейської ідентичності (найяскравішим прикладом є Brexit). Після огляду поточних рівнів і детермінант підтримки ЄС та європейської ідентичності, науковці С. Чалья, К. Фюест, Ф. Хайнеман запропонувати різноманітні ініціативи для сприяння європейській ідентичності, включаючи транснаціональні партійні списки, Асамблею громадян ЄС, консульські представництва ЄС, Еразмус для пенсіонерів, а також громадське мовлення ЄС [45].

Ступінь і швидкість прогресу, досягнутого в рамках єдиного ринку, різняться в різних сферах політики. За останні кілька років було прийнято близько 3 500 заходів єдиного ринку [46], але все ще є можливості для його вдосконалення.

Важливо виходити за межі економічних наслідків Єдиного ринку та брати до уваги соціальні та екологічні аспекти, які впливають на добробут. Завдання полягає не в тому, щоб просто запропонувати більшу чи меншу інтеграцію, а в тому, щоб визначити найефективніший метод інтеграції, поважаючи та цінуючи культурні відмінності. Крім того, у світлі відродження протекціонізму Єдиний ринок може й надалі залишатися ознакою переваг багатосторонності. Успіх є результатом не лише лібералізації торгівлі між державами-членами, а й амбітних торговельних угод з третіми країнами та багатосторонньої системи торгівлі, яку підтримує Світова організація торгівлі.

Необхідно послідовно оцінювати домовленості про єдиний ринок, щоб побачити, чи досягається повний потенціал інтеграції за допомогою поточних засобів і як ще покращити існуюче регулювання. Це також включає оновлення попередніх академічних досліджень і дослідження того, чи єдиний ринок виправдав очікування. Можна з упевненістю сказати, що єдиний ринок надзвичайно зрілий з часу свого заснування.

2.2. Характеристика сучасного стану єдиного ринку ЄС

За оцінками, сьогодні єдиний ринок ЄС становить [47]:

- 56 мільйонів робочих місць у Європі;
- 70 % експорту товарів малими та середніми підприємствами;
- торгівля товарами створює близько 25 % ВВП ЄС.

За оцінками нещодавнього дослідження Європейської комісії, порівняно зі сценарієм, за яким країни ЄС торгують за правилами СОТ, економічні вигоди від єдиного ринку становлять 8-9 % збільшення ВВП для ЄС.

За оцінками, покращення функціонування єдиного ринку могло б щорічно призводити до [47]:

- 183-269 мільярдів євро на промислову продукцію;
- 297 мільярдів євро на ринки послуг.

Лише ці збільшення можуть збільшити економічні вигоди приблизно до 12 % додаткового ВВП.

Єдиний ринок є найціннішим економічним активом Європи, але він також вразливий до раптових збоїв. Усунення перешкод для вільного руху товарів, послуг, людей і капіталу між державами-членами забезпечило важливіші та диверсифікованіші джерела фінансування, більш динамічне бізнес-середовище, критичну масу для досягнення економії на масштабі та більш ефективний розподіл факторів виробництва. Він також надав підприємствам більший запас джерел внутрішнього попиту та пропозиції разом із торговельною інтеграцією ЄС з рештою світу. Однак криза COVID-19 показала, що цей актив не є даністю: збої на єдиному ринку, такі як закриття кордонів і розриви інтегрованих ланцюжків створення вартості, можуть швидко загостритися, глибоко вплинувши на громадян і бізнес. Насправді початковий пандемічний шок вдарив по торгівлі всередині ЄС навіть сильніше, ніж по торгівлі за межами ЄС (рис. 2.7). Доступ операторів ЄС до ринків третіх країн допоміг економіці ЄС пом'якшити вплив кризи та сприяв відновленню як з точки зору пропозиції, так і попиту.

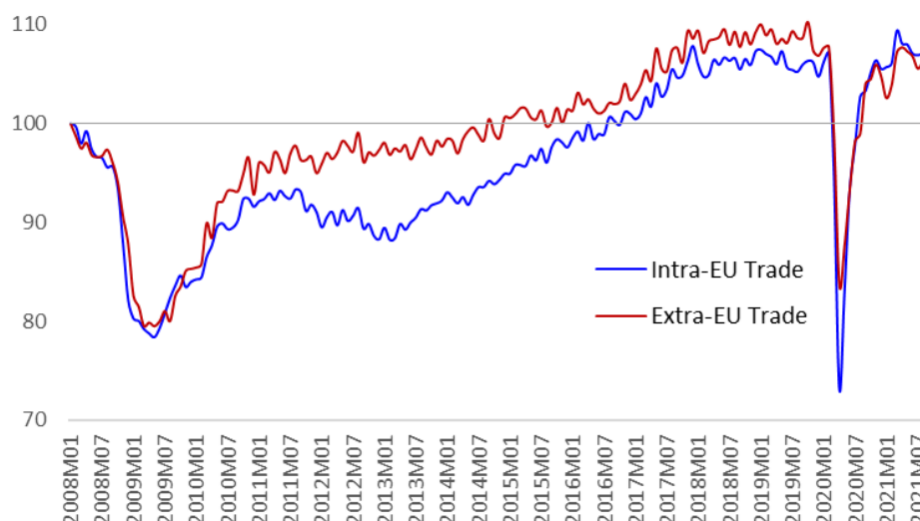


Рисунок 2.7 – Індекс обсягу торгівлі на єдиному ринку та поза ним [51]

Криза мала різні наслідки для всієї економіки, про що свідчить, наприклад, кількість заяв про банкрутство (рис. 2.8). У той час як галузь впоралася з цим відносно добре, у третьому та четвертому кварталах 2020 року кількість банкрутств у сфері послуг та харчування зафіксувала значне зростання. Роздрібна та оптова торгівля також зафіксувала більше банкрутств, ніж до кризи. Підтримка компаній на національному рівні та в ЄС, безумовно, зменшила кількість банкрутств, особливо у другому кварталі 2020 року. Протягом 2021 року транспорт і розміщення постраждали набагато більше, ніж інші сектори.

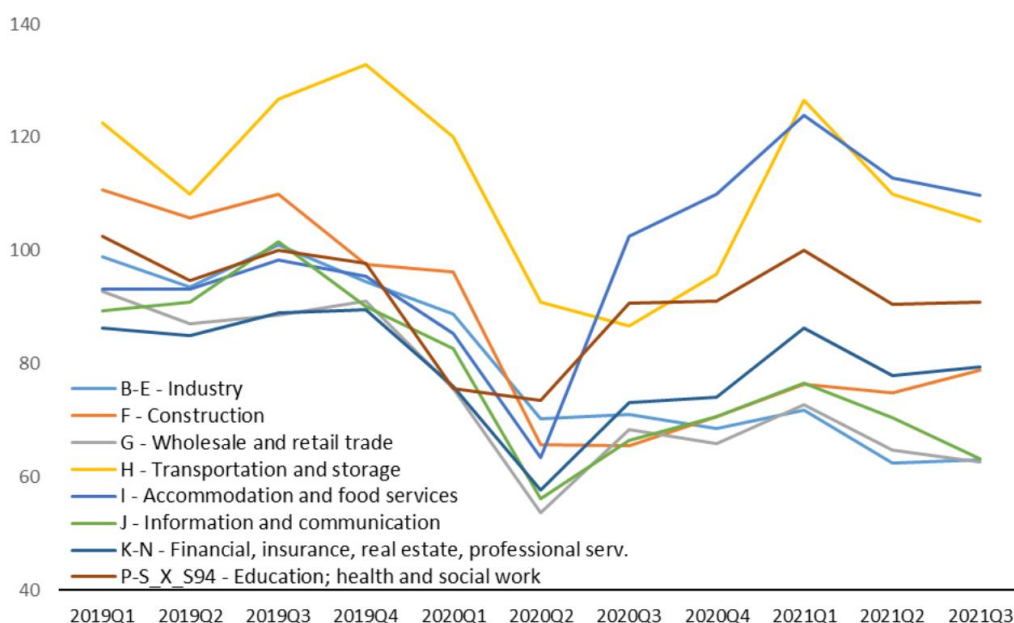


Рисунок 2.8 – Кількість справ про банкрутство [51]

Дані також показують, що варіація обороту між секторами була більшою, ніж варіація ВВП між країнами (рис. 2.9); хоча аналіз на рівні країни залишається корисним, перспектива промислової екосистеми пропонує глибоке розуміння стану єдиного ринку.

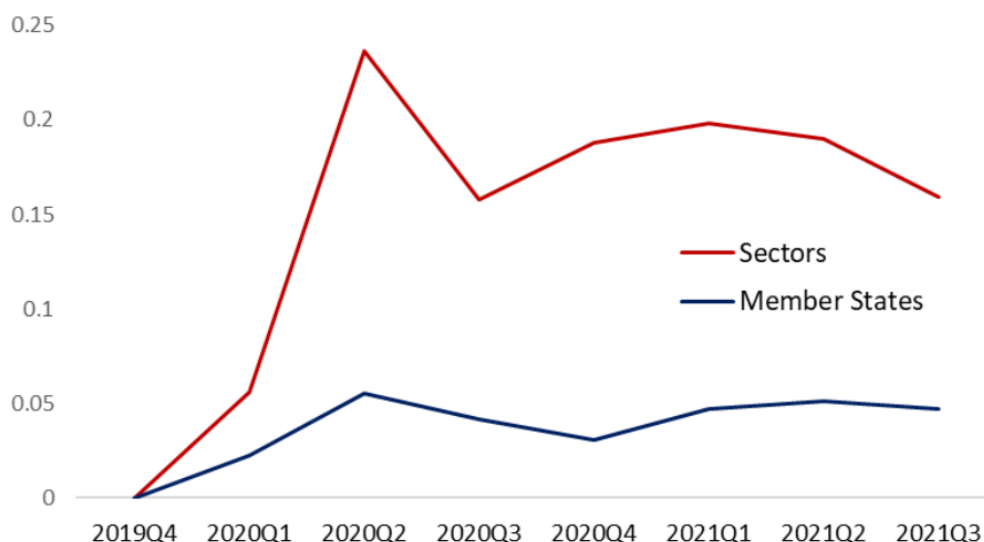


Рисунок 2.9 – Розбіжності в галузевому обороті вартості та ВВП держав-членів єдиного ринку ЄС [51]

Єдиний ринок демонструє ознаки відновлення, незважаючи на глибину пандемічного шоку. ЄС загалом досяг свого рівня ВВП до пандемії в третьому кварталі 2021 року, і, за прогнозами, усі країни-члени подолають цю віху до кінця 2022 року [48]. Відновлення видно в даних про оборот у всіх промислових екосистемах ЄС (рис. 2.10): індекс загального товарообігу у другому та третьому кварталі 2021 року демонструє значне покращення. У більшості випадків він також демонструє покращення щодо рівня до пандемії. Проте вплив потрясіння на промислові екосистеми був неоднорідним; не всім вдалося повернутися до рівня 2019 року, і швидкість відновлення відрізняється від одного до іншого. Текстиль, туризм, соціальна економіка та цивільна безпека, здається, найбільше страждають.

Деяке підвищення продуктивності можна спостерігати в кількох екосистемах. Розрив між плинністю кадрів і тенденціями зайнятості (зокрема

кількості відпрацьованих годин) свідчить про підвищення продуктивності для деяких екосистем: цифрової, охорони здоров'я, роздрібної торгівлі, аерокосмічної та оборонної промисловості, а також електроніки. Інші екосистеми не демонструють подібного підвищення продуктивності. Ринок праці відновлюється в більшості екосистем як з точки зору зайнятості, так і відпрацьованих годин, хоча в сферах туризму та текстилю все ще нижче допандемічного рівня. Дещо сильніше відновлення кількості відпрацьованих годин, ніж у людей, зайнятих у сфері електроніки, сільського господарства та цифрових технологій, може вказувати на те, що в цих екосистемах люди зазвичай працюють довше, ніж раніше.

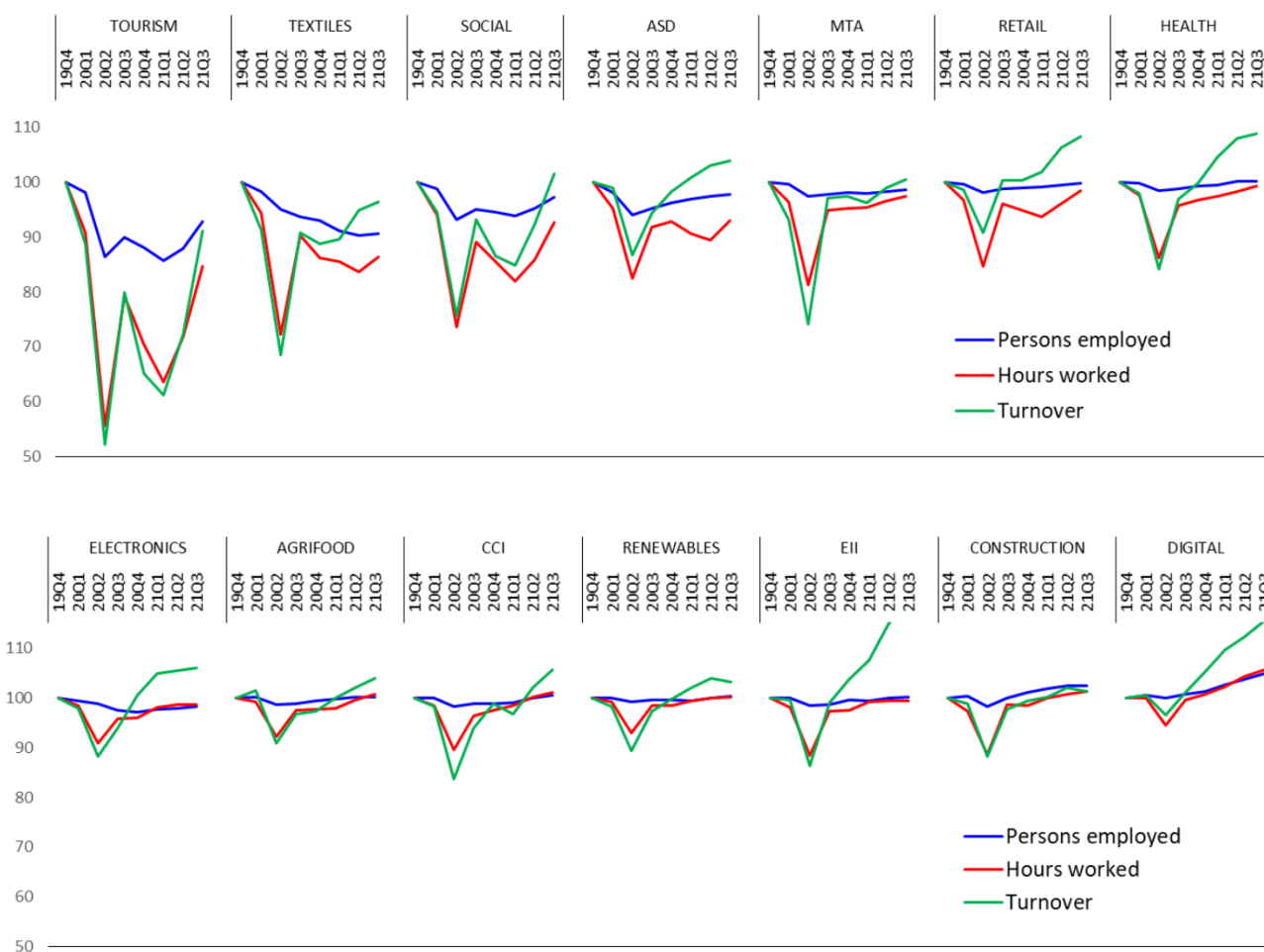


Рисунок 2.10 – Індекс плинності та зайнятості за екосистемами (4 кв. 2019 – 3 кв. 2021) [51]

Позитивні дані опитування щодо економічних настроїв підтверджують процес відновлення у 2021 році, хоча останні зміни вимагають бути обережними.

Після значного падіння у 2020 році впевненість значно покращилася протягом 2021 року. У листопаді 2021 року показник економічної впевненості нарешті став позитивним у всіх екосистемах, тоді як у грудні 2021 року та січні 2022 року він впав на тлі побоювань щодо нових варіантів та можливих заходів стримування. Найзначніші зміни відбулися в галузі туризму, яка мала другий найвищий рівень довіри, до різкого погіршення ситуації в грудні 2021 року та січні 2022 року. Туризм є екосистемою, яка є найбільш чутливою до розвитку пандемії та пов'язаних із нею заходів. Загалом, різниця між найвищим рівнем впевненості (цифровий) і найнижчим (текстильний) продовжує зменшуватися, вказуючи на загальну конвергенцію. Починаючи з літа 2021 року, спостерігається постійне погіршення показника довіри в енергоємних галузях (рис. 2.11).

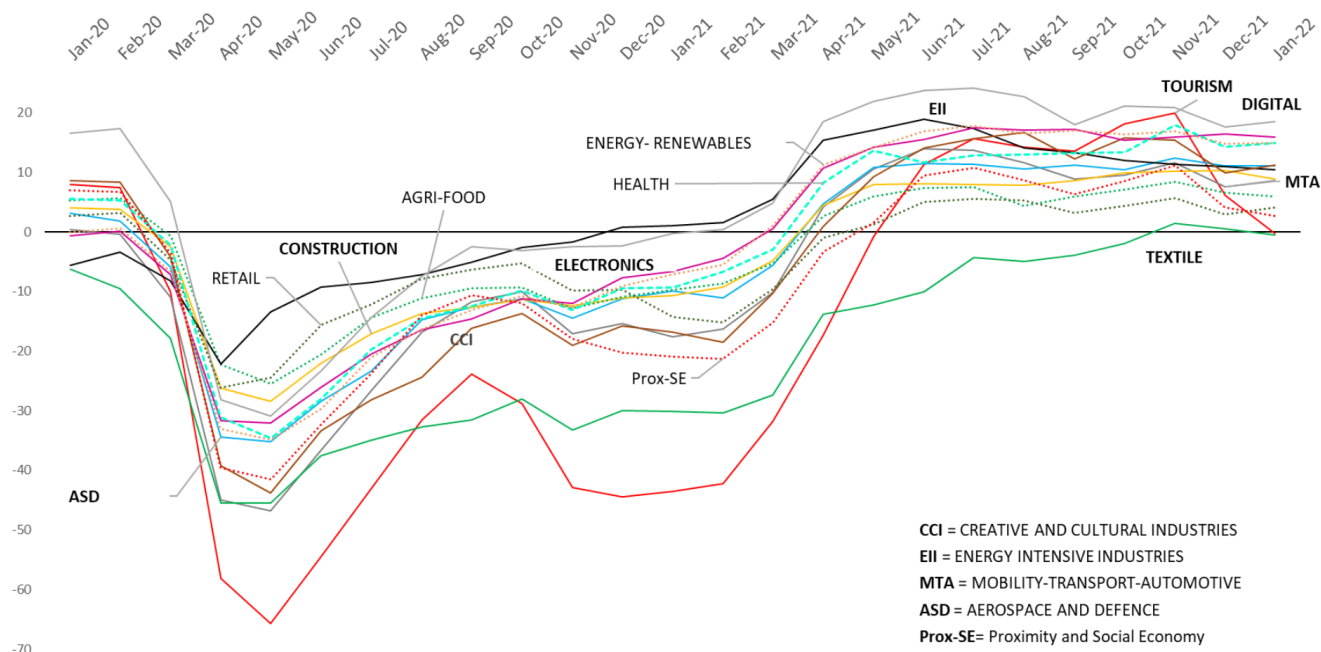


Рисунок 2.11 – Еволюція індикатора довіри за екосистемами, помісячно [51]

Слід також зазначити, що у квітні 2021 року Рада та Парламент ухвалили програму єдиного ринку ЄС на 2021-2027 роки. Основними цілями програми є:

- підвищення ефективності єдиного ринку;
- підтримувати конкурентоспроможність підприємств ЄС, зокрема МСП;
- уможливити розвиток високоякісних європейських стандартів;

- розширення можливостей і захист споживачів;
- сприяти здоров'ю людей, тварин і рослин, а також добробуту тварин;
- створити основу для фінансування високоякісної статистики.

Нова програма об'єднує низку заходів, які раніше фінансувалися окремо, в одну програму з метою більш ефективного управління ними. Вона також містить нові ініціативи щодо покращення функціонування єдиного ринку. Загальний бюджет програми становить 4,2 млрд євро.

Отже, єдиний ринок ЄС демонструє ознаки відновлення, однак глибина пандемічного шоку та нестійке відновлення вимагають постійної пильності. Після значного падіння в 2020 році показники впевненості в промислових екосистемах значно покращилися протягом 2021 року, але знову дещо знизилися в грудні та січні 2022 року через побоювання щодо нових варіантів і можливих заходів стримування. Економічні наслідки кризи COVID-19, а також швидкість відновлення значно відрізняються в промислових екосистемах. Малі та середні підприємства (МСП) будуть ключовими для відновлення та зміцнення стійкості європейської промисловості.

Загалом ключові характеристики сьогоденного стану єдиного ринку ЄС можна систематизувати в такі цифри (рис. 2.12):



Рисунок 2.12 – Ключові характеристики сьогоденного стану єдиного ринку ЄС [47]

Єдиний ринок надає підприємствам великий запас внутрішнього попиту та диференційовані джерела пропозиції. Це, разом з інтеграцією ЄС у світову економіку, є одним із головних активів економіки навіть під час кризи. У цьому контексті імплементація та дотримання правил єдиного ринку залишаються вирішальними, як відповідно до довгострокових (наприклад, План дій із забезпечення дотримання єдиного ринку), так і короткострокових (наприклад, односторонні обмеження, пов'язані з COVID-19) пріоритетів. Ключовими також є подальші зусилля щодо усунення постійних бар'єрів, у тому числі в рамках Цільової групи із забезпечення дотримання єдиного ринку, та сприяння транскордонному наданню послуг.

Під час пандемії та під час нестабільної фази відновлення виник дисбаланс пропозиції та попиту на різних ринках, таких як медичні матеріали, електронні мікросхеми, деякі метали чи деревина, що викликає занепокоєння щодо цінового тиску. Однак нещодавні виклики в глобальних ланцюгах постачання вказують на необхідність їх зміцнення на користь зміцнення єдиного ринку. Підхід, застосований Комісією під час кризи COVID-19 для забезпечення постачання захисного індивідуального обладнання та нарощування промислового виробництва вакцин, є прикладом дій для усунення серйозних ризиків постачання продуктів стратегічного значення. Крім того, реалізація Промислової стратегії, оновленої в травні 2021 року, вже зосереджена на підвищенні стійкості єдиного ринку та промислових екосистем шляхом усунення стратегічних залежностей, забезпечення рівних умов гри, стимулювання інвестицій та міжнародних партнерств.

Зелений і цифровий перехід вимагає значних інвестицій для подолання масштабних проблем. Потрібні сміливі дії, щоб зберегти стратегічні ланцюжки створення вартості та забезпечити реалізацію проектів.

2.3. Особливості статусу учасників єдиного ринку ЄС

«Єдиний ринок» означає ЄС як одну територію без будь-яких внутрішніх кордонів чи інших регулятивних перешкод для вільного руху товарів і послуг. Ця концепція була центральною в засновницькому Римському договорі 1957 року, який зобов'язався скасувати між державами-членами перешкоди для свободи руху товарів, людей, послуг і капіталу.

Однак справжній єдиний ринок потребує «рівних умов гри» поза національними кордонами. Це означає усунення «несправедливих» регуляторних обмежень і гармонізацію або забезпечення взаємного визнання регулювання держав-членів.

Маючи на меті вільний рух товарів і послуг, єдиний ринок виходить за рамки «зони вільної торгівлі» або «угоди про вільну торгівлю», які в основному спрямовані на зниження, а в багатьох випадках і на скасування торговельних тарифів на товари між членами. Єдиний ринок усуває інші торговельні витрати – особливо нетарифні заходи, такі як ліцензування та інші регуляторні бар'єри для торгівлі. Оскільки тарифи на світову торгівлю з часом знизилися, ці нетарифні бар'єри стали відносно більш важливими, особливо в торгівлі послугами. Оцінки свідчать про те, що витрати, які впливають на торгівлю послугами, можуть більш ніж удвічі перевищувати витрати на товари.

Повне «членство» Єдиного ринку ЄС істотно знижує витрати на торгівлю всередині ЄС. Хоча деякі витрати, такі як транспортні витрати та культурні бар'єри, такі як мова, залишаються, Єдиний ринок скасовує тарифи (податки на кордоні) та митні перевірки, а також, що важливо, зменшує нетарифні бар'єри, які є особливо важливими для торгівлі послугами. У той час як будь-яка країна має «доступ» до ЄС як місця експорту, членство в єдиному ринку зменшує «нетарифні» бар'єри так, як жодна існуюча торгова угода, митний союз чи зона вільної торгівлі.

Єдиний ринок ЄС складається з держав-членів Європейського Союзу. Мета полягає в тому, щоб у межах Єдиного ринку ЄС продукти, капітал, послуги

та люди могли вільно перетікати з однієї держави-члена в іншу. Що стосується товарів, то метою є забезпечити вільний рух товарів на ринку та встановити високі стандарти безпеки для споживачів і захист навколишнього середовища.

Наразі ЄС налічує 27 держав-членів. Тому його також називають «ЄС-27», до складу якого входять: Австрія, Бельгія, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Чехія, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Ірландія, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Іспанія та Швеція. Особливості торговельної інтеграції зазначених країн в єдиний ринок ЄС відображено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Особливості торговельної інтеграції країн ЄС в єдиний ринок ЄС

Країна	Особливості торговельної інтеграції в єдиний ринок ЄС
Австрія	Торговельна інтеграція Австрії в єдиний ринок товарів і послуг вище середнього по ЄС. У 2019 році інтеграція торгівлі Австрії товарами зменшилася на 2,9 %, а послугами зросла на 4,1 %.
Бельгія	Торгова інтеграція Бельгії на єдиному ринку товарів і послуг була вищою за середній показник ЄС. У 2019 році торгова інтеграція Бельгії товарами зменшилася на 3,5 %, а торгівля послугами зросла 3,1%.
Болгарія	Торгова інтеграція Болгарії в єдиний ринок товарів є значно вищою за середній показник ЄС, тоді як її торгова інтеграція послуг лише трохи вище середнього показника ЄС. У 2019 році торгова інтеграція Болгарії товарами зменшилася на 5 %, а торгівля послугами зросла на 1 %.
Хорватія	Інтеграція Хорватії в єдиний ринок товарів і послуг вище середнього по ЄС. У 2019 році обидва показники зросли 2,5 % та 3,1 % відповідно.
Кіпр	Торгівельна інтеграція Кіпру в єдиний ринок товарів є нижчою за середній показник ЄС, тоді як інтеграція торгівлі послугами є однією з найвищих у Союзі. У 2019 році інтеграція торгівлі товарами зросла на 3,9 %, а послугами – зменшилася на 2,5 %.
Чехія	Інтеграція торгівлі Чехії в єдиний ринок товарів значно перевищує середній показник ЄС, тоді як інтеграція торгівлі послугами лише трохи вище середнього показника ЄС. Однак у 2019 році інтеграція торгівлі товарами зменшилася на 4,9 %, а інтеграція торгівлі послугами зросла на 3,4 %.
Данія	Інтеграція торгівлі Данії в єдиний ринок товарів і послуг вище середнього по ЄС. У 2019 році інтеграція торгівлі товарами зросла на 0,5 %, тоді як інтеграція торгівлі послугами зменшилася на 0,4 %.
Естонія	Естонія має високий рівень торговельної інтеграції на єдиному ринку товарів і послуг, що значно перевищує середній рівень ЄС. Проте у 2019 році обидва показники знизилися – на 6,5 % та 2 % відповідно.
Фінляндія	Інтеграція торгівлі Фінляндії в єдиний ринок товарів нижча за середній рівень ЄС, тоді як інтеграція торгівлі послугами вище середнього рівня ЄС. У 2019 році інтеграція торгівлі Фінляндії товарами дещо знизилася 0,2 %, а послугами зросла на 7,4 %.
Франція	У Франції інтеграція торгівлі на єдиному ринку товарів і послуг нижча за середній рівень ЄС. У 2019 році показник торгівлі товарами знизився на 4 %, а послугами – зріс на 0,7 %.
Німеччина	Торгова інтеграція Німеччини в єдиний ринок товарів є трохи вищою за середній показник ЄС, тоді як її рівень торгівлі послугами є нижчим за середній показник ЄС. У 2019 році інтеграція торгівлі товарами зменшилася на 1,2 %, а послугами зросла на 2,9 %.
Греція	Торгова інтеграція Греції на єдиному ринку товарів є нижчою за середні показники ЄС, а торгова інтеграція послуг майже на рівні середнього по ЄС. У 2019 році обидва показники зросли на 0,8 % та 4,2 % відповідно.
Угорщина	Угорщина має один із найвищих показників торгової інтеграції на єдиному ринку товарів. Інтеграція послуг також вище середнього по ЄС. У 2019 році показник інтеграції товарів знизився на 3 %, а показник послуг – зріс 4,3 %.

Ірландія	Ірландія мала високий рівень торгової інтеграції на єдиному ринку послуг. Інтеграція торгівлі товарами була лише трохи вищою за середній показник ЄС. У 2019 році інтеграція торгівлі товарами зменшилася на 8,3 %, а інтеграція торгівлі послугами зросла на 5,1 %.
Італія	Торговельна інтеграція Італії в єдиний ринок товарів і послуг нижча за середній рівень ЄС. У 2019 році показник по товарах знизився на 1,4 %, а по послугах збільшився на 2,8 %.

Продовження таблиці 3.1

Латвія	Інтеграція торгівлі товарами та послугами Латвії є вищою за середній рівень ЄС. У 2019 році інтеграція торгівлі товарами зменшилася на 0,7 %, а послугами дещо зросла на 0,6 %.
Литва	Інтеграція торгівлі Литви в єдиний ринок товарів і послуг значно перевищує середній рівень ЄС. У 2019 році інтеграція торгівлі товарами знизилася на 3,2 %, тоді як інтеграція торгівлі послугами зафіксувала одне з найвищих річних приростів серед держав-членів ЄС – 14,4 %.
Люксембург	Інтеграція торгівлі Люксембургу в єдиний ринок товарів вище середнього по ЄС. Інтеграція торгівлі послугами є найвищою з усіх держав-членів. У 2019 році обидва показники знизилися – 3,8 % та 1,6 % відповідно.
Мальта	Інтеграція торгівлі Мальти в єдиний ринок товарів є нижчою за середній показник ЄС, тоді як інтеграція торгівлі послугами є другою за показником серед усіх держав-членів, у вісім разів вищою за середній показник ЄС. У 2019 році показник по товарах знизився на 6,1 %, а по послугах зріс на двозначне число – 15,9 %.
Нідерланди	Інтеграція торгівлі Нідерландів у єдиний ринок товарів і послуг є вищою за середній показник ЄС. У 2019 році торговельна інтеграція країни знизилася для товарів на 3,5 % і суттєво зросла для послуг на 7,2 %.
Польща	Інтеграція торгівлі Польщі в єдиний ринок товарів є вищою за середній показник ЄС, тоді як її інтеграція торгівлі послугами є трохи нижчою за середній рівень ЄС. У 2019 році інтеграція торгівлі товарами зменшилася на 4,3 %, а послугами дещо зросла – на 0,5 %.
Португалія	Торгова інтеграція Португалії в єдиний ринок товарів і послуг вище середнього по ЄС. У 2019 році обидва показники зросли – 0,3 % та 3,5 % відповідно.
Румунія	Торгова інтеграція Румунії в єдиний ринок товарів і послуг вище середнього по ЄС. У 2019 році інтеграція торгівлі товарів у країні знизилася на 5,1 %, а інтеграція торгівлі послугами помітно зросла – 7,3 %.
Словаччина	Словаччина має найвищу торговельну інтеграцію на єдиному ринку товарів. Що стосується послуг, його торгова інтеграція вище середнього по ЄС. У 2019 році Словаччина зареєструвала незначне зниження інтеграції торгівлі товарами на 1,4 % та невелике зростання інтеграції торгівлі послугами на 0,5 %.
Словенія	Словенія має високий рівень торгової інтеграції в єдиний ринок товарів. Рівень торговельної інтеграції послуг у Словенії також перевищує середній рівень ЄС. У 2019 році обидва показники дещо знизилися – на 2 % та 0,1 % відповідно.
Іспанія	Торговельна інтеграція Іспанії в єдиний ринок товарів і послуг нижча за середній рівень ЄС. У 2019 році інтеграція трохи знизилася у випадку товарів на 2,7 %, тоді як у сфері послуг вона зазнала помірного зростання на 2,7 %.
Швеція	Інтеграція торгівлі Швеції в єдиний ринок товарів і послуг трохи вище середнього по ЄС. У 2019 році інтеграція торгівлі товарами знизилася на 1,9 %, тоді як інтеграція торгівлі послугами суттєво зросла на 9,2 %.

Джерело: [57]

Отже, використовуючи кореляційно-регресійний аналіз визначимо наявність та ступінь тісноти зв'язків між показниками, що розглядаються, враховуючи їх динаміку за 2016-2021 роки. На основі отриманих даних побудуємо моделі торговельно-економічного розвитку досліджуваних країн.

Результуючим індикатором виступатиме валовий внутрішній продукт (Y) – основний показник, що характеризує економічне зростання країни. Для кожної

країни обрано чотири показники, які мають найбільших вплив на ВВП, а регресійний аналіз допоможе отримати рівняння валового внутрішнього продукту з урахуванням такого впливу. Отже, Y – ВВП країни, X_1 – експорт товарів та послуг, млрд. дол., X_2 – імпорт товарів та послуг, млрд. дол.

Математичне вираження моделі залежності ВВП країн Європи від окремих факторів наступне:

– для Австрії:

$$Y = 0,669X_1 + 0,365X_2 + 172,266$$

– для Бельгії:

$$Y = 1,697X_1 - 0,864X_2 + 141,575$$

– для Данії:

$$Y = -1,481X_1 + 1,298X_2 + 995,687$$

– для Фінляндії:

$$Y = 2,594X_1 - 1,396X_2 + 129,828$$

– для Франції:

$$Y = -2,474X_1 + 4,031X_2 + 1114,053$$

– для Німеччини:

$$Y = -4,026X_1 + 4,923X_2 + 2983,017$$

– для Ірландії:

$$Y = 0,649X_1 - 0,071X_2 + 82,662$$

– для Люксембурга:

$$Y = 0,273X_1 + 0,124X_2 + 14,693$$

– для Нідерландів:

$$Y = 3,247X_1 - 2,62X_2 + 165,518$$

– для Швеції:

$$Y = 14,252X_1 + 0,0007X_2 + 1727,728.$$

Математичне вираження моделі залежності ВВП країн групи PIGS від окремих факторів наступне:

– для Греції:

$$Y = 1,412X_1 - 0,666X_2 + 135,696$$

– для Італії:

$$Y = 1,732X_1 - 0,381X_2 + 990,526$$

– для Португалії:

$$Y = -0,377X_1 + 1,394X_2 + 115,244$$

– для Іспанії:

$$Y = 0,077X_1 + 1,396X_2 + 627,616$$

Математичне вираження моделі залежності ВВП країн «нової» Європи від окремих факторів наступне:

– для Болгарії:

$$Y = -4,701X_1 + 5,583X_2 + 67,691$$

– для Хорватії:

$$Y = -1,908X_1 + 1,413X_2 + 147,411$$

– для Кіпру:

$$Y = 0,499X_1 + 0,307X_2 + 8,094$$

– для Чехії:

$$Y = 2,028X_1 - 0,083X_2 - 261,982$$

– для Естонії:

$$Y = 1,026X_1 + 0,054X_2 + 4,884$$

– для Угорщини:

$$Y = -22,268X_1 + 3,063X_2 + 186,033$$

– для Латвії:

$$Y = 2,965X_1 - 0,143X_2 + 1,848$$

– для Литви:

$$Y = 1,395X_1 - 0,55X_2 + 15,923$$

– для Польщі:

$$Y = 0,188X_1 + 0,135X_2 + 190,752$$

– для Румунії:

$$Y = -0,916X_1 + 1,105X_2 + 122,272$$

– для Словаччини:

$$Y = -4,252X_1 + 4,437X_2 + 79,215$$

– для Словенії:

$$Y = 0,741X_1 + 0,166X_2 + 12,315$$

– для Мальти:

$$Y = 0,321X_1 + 0,593X_2 - 3,976$$

Математичне вираження моделі залежності ВВП України від окремих факторів має наступний вигляд:

$$Y = 1,237X_1 - 0,021X_2 - 20,848,$$

де Y – ВВП країни в поточних цінах – це сума доданої вартості по всіх внутрішніх виробникам, плюс будь-які продуктові податки, мінус субсидії, не включені у вартість продуктів. Цей показник обчислюється без урахування вибуття вироблених активів і без урахування виснаження природних ресурсів;

X_1 – експорт товарів і послуг включає всі операції між резидентами країни та рештою світу зі зміною права власності на товари, чистий експорт товарів в рамках перепродажу за кордоном, немонетарні золото і послуги від резидентів до нерезидентів. Дані представлені в поточних доларах США;

X_2 – імпорт товарів і послуг включає все трансакції між резидентами даної країни і резидентами інших держав. Трансакція має на увазі передачу прав власності на товар, послугу або немонетарні золото від нерезидента до резидента.

Отже, здійснивши кореляційно-регресійний аналіз торговельно-економічного співробітництва України та країн ЄС, згрупуємо вихідні дані аналізу та детальніше проаналізуємо отримані математичні вираження моделі залежності ВВП країн ЄС від окремих факторів (таблиця 3.2).

Кореляційно-регресійний аналіз розв'язує два основні завдання: визначення за допомогою рівняння регресії аналітичної форми зв'язку між результативним і факторним показниками та встановлення рівня щільності зв'язку між ними. З метою більш детального аналізу нами було проведено регресійний аналіз впливу незалежних змінних величин на залежну. В якості результативної ознаки використано показник валового внутрішнього продукту, який найкращим чином відображає економічний потенціал окремої країни.

Таблиця 3.2 – Математичні вираження моделі залежності ВВП країн ЄС від окремих факторів

Країна	Коефіцієнт детермінації R-квадрат торговельно-економічного співробітництва
країни «старої» Європи	
Австрія	0,906
Бельгія	0,973

Продовження таблиці 3.2

Данія	0,941
Фінляндія	0,855
Франція	0,968
Німеччина	0,949
Ірландія	0,997
Люксембург	0,997
Нідерланди	0,886
Швеція	0,923
країни групи PIGS	
Греція	0,973
Італія	0,929
Португалія	0,911
Іспанія	0,899
країни «нової» Європи	
Болгарія	0,917
Хорватія	0,965
Кіпр	0,992
Чехія	0,772
Естонія	0,886
Угорщина	0,991
Латвія	0,976
Литва	0,989
Польща	0,936
Румунія	0,982
Словаччина	0,913
Словенія	0,899
Мальта	0,963
Україна	0,934

Джерело: [51]

Для аналізу моделі торговельно-економічного співробітництва використаємо вихідне значення кореляційно-регресійного аналізу, а саме – коефіцієнт детермінації R-квадрат, що визначає долю варіації однієї зі змінних, яка пояснюється варіацією іншої змінної.

На прикладі Австрії R-квадрат приймає значення 0,906, що свідчить про високий ступінь взаємозв'язку між фактичними та передбаченими значеннями (таблиця 3.2). Тобто доля варіації ВВП Австрії пояснюється варіацією змінних X_1 та X_2 на 90,6 %, або 90,6 % мінливості в ВВП можуть бути пояснені відмінністю імпорту та експорту. Інші 9,4 % пояснюються впливом інших чинників.

Отже, найнижчий ступінь (до 40 %) взаємозв'язку між фактичними та передбаченими значеннями не спостерігається у жодній із досліджуваних країн. Середній ступінь взаємозв'язку (40-80 %) має лише Чехія (77,2 %). Всі інші досліджувані країни мають найвищий ступінь взаємозв'язку.

За межами Європи також є території, які входять до ЄС або мають особливий статус. Тому логічно виникає питання, який статус країн у Європі, які не є членами ЄС, але беруть участь у єдиному ринку ЄС. Прикладами є Андорра, Сан-Марино, Швейцарія та Ватикан.

Країни Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія та Швейцарія спільно заснували організацію Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ). Метою ЄАВТ є сприяння вільній торгівлі та економічній інтеграції та користь їхніх торгових партнерів у всьому світі.

Три країни ЄАВТ (Ісландія, Ліхтенштейн і Норвегія) підписали Угоду про ЄЕЗ. Разом із ЄС-27 вони утворюють «єдиний ринок ЄС». Швейцарія не підписала угоду про ЄЕЗ і не є частиною Єдиного ринку ЄС. Однак Швейцарія імплементує багато законодавства ЄС. Оскільки Ісландія, Ліхтенштейн і Норвегія не є державами-членами ЄС, законодавство ЄС не набуває чинності в цих країнах автоматично.

Законодавство ЄС створюється і приймається органами ЄС. Кожна держава-член має право голосу в цьому процесі. Законодавство належить ЄС-27, тому воно не спрямоване на три країни ЄАВТ. Відповідно до угоди про ЄЕЗ Ісландія, Ліхтенштейн і Норвегія мають зобов'язання включити законодавство ЄС у своє власне законодавство.

Отже, угода про ЄЕЗ створює економічну інтеграцію, спільні правила конкуренції, правила державної допомоги та державних закупівель між Ісландією,

Ліхтенштейном і Норвегією з одного боку та ЄС з іншого боку. Слід також зазначити, що країни ЄАВТ можуть вільно укласти угоди про вільну торгівлю з «третіми країнами» через ЄАВТ.

Розглянемо детальніше такі держави, як Андорра, Монако і Сан-Марино.

Андорра

Андорра має одну з чотирьох свобод. Що стосується промислових товарів, Андорра розглядається так само, як і держава-член ЄС. Товари можуть вільно подорожувати в ЄС. Як і ЄАВТ, сільськогосподарська продукція звільнена. Відносини між Андоррою та ЄС базуються на «угоді між ЄЕС та Князівством Андорра». Ця Угода набула чинності з 1 липня 1991 року. З того часу було підписано кілька інших угод, які охоплюють такі теми, як навколишнє середовище, транспорт, культура та інформація, освіта, соціальні питання, охорона здоров'я, енергетика, телекомунікаційні мережі, регіональна політика, боротьба з підробками, відмивання грошей та фінансування тероризму.

Монако

У 1963 році Франція та муніципалітет Монако провели митні конвенції. З 1968 року Монако було інтегровано через Францію в митну територію Співтовариства. Французька влада відповідає за митний огляд і оформлення. Товари, що походять або перебувають у вільному обігу в Монако, отримують переваги від вільного переміщення товарів всередині ЄС.

Однак Монако не є частиною ЄС. Вартість членства була б занадто високою. Таким чином, товари, що походять з Монако, можуть зіткнутися з перешкодами, зокрема, коли йдеться про гармонізацію законодавства про товари. Тому було підписано двосторонню угоду про застосування певного гармонізаційного законодавства на території ЄС. В основному це стосується лікарських засобів, косметики та виробів медичного призначення.

Сан-Марино

У 1991 році ЄС і Сан-Марино уклали угоду про митний союз і взаємну співпрацю для промислових і сільськогосподарських товарів (митні коди від 1 до 97, за винятком товарів, що підпадають під дію Договору про заснування

Європейського співтовариства вугілля і сталі). Що стосується гармонізації законодавства, експортери, які працюють із Сан-Марино, повинні покладатися на представників, заснованих у ЄС.

Як і Монако, Сан-Марино не є частиною ЄС і також може зіткнутися з подібними перешкодами. Продукція, що походить із Сан-Марино, не може мати переваги взаємного визнання, що передбачає застосування національних стандартів продукції.

З 2015 року Андорра, Монако та Сан-Марино ведуть переговори з ЄС щодо Угоди про асоціацію. Це дуже всеосяжна угода, яка має далекосяжні наслідки. На сьогоднішній день угода про асоціацію не підписана.

Країни-кандидати на членство в ЄС

Албанія, Чорногорія, Північна Македонія, Сербія, Туреччина та Україна є країнами-кандидатами на членство в ЄС. Переговори з цими країнами тривають. Залежно від кожної країни переговори перебувають на різному етапі процедури. Частиною переговорів є те, що країни повинні повністю транспонувати та імплементувати законодавство ЄС до моменту вступу. Ці країни наразі не є державами-членами ЄС і не можуть скористатися перевагами єдиного ринку ЄС.

Албанія

Албанія подала заявку на членство в ЄС у квітні 2009 року. Вона отримала статус кандидата в червні 2014 року. У березні 2020 року було прийнято рішення про відкриття переговорів про вступ. У липні 2020 року проект переговорів був представлений державам-членам.

Чорногорія

Чорногорія подала заявку на членство в ЄС у грудні 2008 р. Вона отримала статус кандидата в грудні 2010 р. Відкриття переговорів про вступ відбулося в червні 2012 р. Переговори про вступ наразі ще тривають.

Північна Македонія

Республіка Північна Македонія подала заявку на членство в ЄС у березні 2004 року. Вона отримала статус кандидата в грудні 2005 року. У березні 2020

року було прийнято рішення про відкриття переговорів про вступ. У липні 2020 року проект рамок переговорів був представлений державам-членам.

Сербія

Сербія подала заявку на членство в ЄС у грудні 2009 року. Вона отримала статус кандидата в березні 2012 року. Переговори про вступ ще тривають.

Туреччина

Туреччина подала заявку на членство (тоді ще ЄЕС) у 1987 році. Туреччина та ЄС домовилися про Митний союз у 1995 році щодо промислової продукції та переробленої сільськогосподарської продукції. У результаті законодавство Туреччини та ЄС щодо цих продуктів повністю узгоджено. Метою угоди є «забезпечення вільного переміщення промислової продукції та переробленої сільськогосподарської продукції між ЄС і Туреччиною шляхом скасування контролю імпорту таких продуктів на кордоні ЄС і Туреччини».

До Туреччини поширюється законодавство ЄС про промислові товари. У секторах, для яких Туреччина узгодила своє законодавство щодо гармонізації продукції з законодавством ЄС, продукт, вироблений та/або проданий у Туреччині, вважається розміщеним на Єдиному ринку ЄС. Це також стосується негармонізованих товарів, якщо Туреччина узгодила своє законодавство з ЄС.

Від Туреччини вимагається прийняти законодавство ЄС щодо продукції та інфраструктури якості (вимоги до маркування СЕ, нотифіковані органи, нагляд за ринком, акредитація, стандартизація, метрологія та взаємне визнання в неузгодженій сфері). У 2006 році ЄС і Туреччина також погодилися, що нотифіковані органи Туреччини, визнання звітів про випробування та сертифікати, видані в Туреччині, є повністю дійсними на єдиному ринку.

Відкриття переговорів про вступ відбулося в 2005 році. Переговори про вступ формально ще тривають. Однак, за даними Європейської комісії, Туреччина відступає у сферах демократії, верховенства права та основних прав. У відповідь у червні 2018 року було прийнято рішення фактично заморозити переговори про вступ з Туреччиною.

Ватикан

Ватикан – це інша «країна», ніж Сан-Марино чи Монако. На відміну від інших «карликових» держав, членство в ЄС неможливе, оскільки Ватикан не має вільної економіки чи демократії (це теократія, держава, якою керує папа). У 1929 році Італія та Святий Престол визнали Ватикан незалежною державою. Італія – її єдиний сусід. Товари, що надходять з-за кордону в пункти призначення в межах Ватикану або поза його межами для установ чи офісів Святого Престолу, незмінно мають бути дозволені транзитом через територію Італії без сплати будь-яких митних зборів. Іншими словами, продукти для Ватикану повинні переміщатися через Італію. Висновок полягає в тому, що продукція повинна відповідати італійському законодавству.

Потенційні держави-кандидати

Крім держав-кандидатів, є інші країни. Є також «потенційні країни-кандидати». Ці країни мають перспективу приєднатися до ЄС у майбутньому. Проте вони не отримали статусу країни-кандидата. Ці країни не є частиною Єдиного ринку ЄС. Боснія і Герцеговина та Косово є потенційними державами-кандидатами, однак процес ще триває.

Сполучене Королівство (UK)

Сполучене Королівство було (разом зі своєю заморською територією Гібралтар) державою-членом спочатку ЄЕС та ЄС, а пізніше ЄС. Станом на 31 січня 2020 року Сполучене Королівство вийшло з членства, що також називається «Brexit».

ЄС і Великобританія підписали Угоду про торгівлю та співпрацю. Угода про торгівлю та співробітництво між ЄС та Великобританією встановлює преференційні домовленості в таких сферах, як:

- торгівля товарами та послугами,
- цифрова торгівля;
- інтелектуальна власність;
- державні закупівлі;
- авіація та автомобільний транспорт;
- енергія;

- рибальство;
- координація соціального забезпечення;
- правоохоронна та судова співпраця у кримінальних справах;
- тематичне співробітництво та участь у програмах Союзу;
- положення, що забезпечують рівні умови гри та дотримання основних прав.

Таким чином, створення більш рівних умов гри через зниження торговельних витрат веде до підвищення рівня життя – це дає змогу розширити торгівлю: знизити ціни та збільшити вибір для споживачів і підприємств; створення більшого ринку для фірм, що сприяє більшій спеціалізації та конкуренції. Ці вигоди, здається, рівномірно розподілені – бідніші споживачі отримали більше вигоди від нижчих цін, оскільки більшу частину їхніх витрат припадає на продані товари. Зважаючи на це, розширення торгівлі з країнами з низьким рівнем оплати праці може зменшити зарплати вітчизняних низькокваліфікованих працівників і збільшити нерівність.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У ЄДИНИЙ РИНОК ЄС

3.1. Місце України на єдиному ринку ЄС

Існуючі угоди між Україною та ЄС вже сприяли значним торговим потокам. 28 лютого 2022 року, лише через кілька днів після початку російського вторгнення, президент України Володимир Зеленський підписав і подав офіційний запит на приєднання України до Європейського Союзу за новою спеціальною процедурою приєднання.

Україна вже має складну угоду про асоціацію (УА) з ЄС, яка діє з вересня 2017 року. Крім того, з січня 2016 року вона є частиною поглибленої всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) з ЄС.

Ключові елементи ПВЗВТ включають:

- взаємне скасування імпорتنих мит на більшість товарів, що імпортуються на ринки один одного;
- запровадження правил походження товарів для полегшення торгових преференцій;
- приведення технічних регламентів України, процедур, санітарних та фітосанітарних заходів, заходів безпеки харчових продуктів у відповідність до правил ЄС, щоб українські промислові товари, сільськогосподарська та харчова продукція не потребували додаткової сертифікації в ЄС;
- створення максимально сприятливих умов доступу до ринків послуг як України, так і ЄС;
- запровадження Україною правил ЄС у державних закупівлях, що дозволить поступово відкривати ринок державних закупівель ЄС для українського бізнесу;

- спрощення митних процедур та запобігання шахрайству, контрабанді та іншим правопорушенням при транскордонному переміщенні товарів;
- посилення захисту прав інтелектуальної власності в Україні.

УА також дозволяє переробляти в Україні товари, що походять з країн-членів ЄС, і реекспортувати їх назад до ЄС – наприклад, харчова промисловість.

ЄС надав Україні автономні торговельні преференції (АТП), доповнюючи пільги, включені в Угоду про асоціацію/ПВЗВТ для кількох промислових товарів і сільськогосподарської продукції з жовтня 2017 року на три роки.

Статистика показує, що УА та ПВЗВТ мали певний вплив на торгівлю між ЄС та Україною:

1. ЄС є найбільшим торговим партнером України, на частку якого припадає 39,5 % її торгівлі у 2021 році. Україна є 15-м найбільшим торговим партнером ЄС, на яку припадає близько 1,2 % загальної торгівлі ЄС. Загальний товарообіг між ЄС та Україною сягнув майже 52,4 млрд євро у 2021 році, подвоївшись з моменту набуття чинності ПВЗВТ у 2016 році.

2. Експорт України до ЄС у 2021 році склав 24,1 млрд євро, що на понад 47 % більше, ніж у попередньому році. Основними експортними товарами України до ЄС є залізо та сталь (20,8 % від загального експорту), руди, зола (12,5 %), тваринні і рослинні жири та олії (8,5 %), зокрема соняшникова олія, електричні машини (7,8 %) і зернові (7,3 %).

3. Експорт ЄС в Україну у 2021 році становив 28,3 мільярда євро. Експорт ЄС в Україну зріс на 22,4 % з 2020 року. Основними експортними товарами ЄС в Україну є машини (14,8 % усього експорту), транспортне обладнання та транспортні засоби (10,2 %), мінеральне паливо (9,4 %), електротехнічне обладнання (9,3 %), фармацевтична продукція (5,9 %).

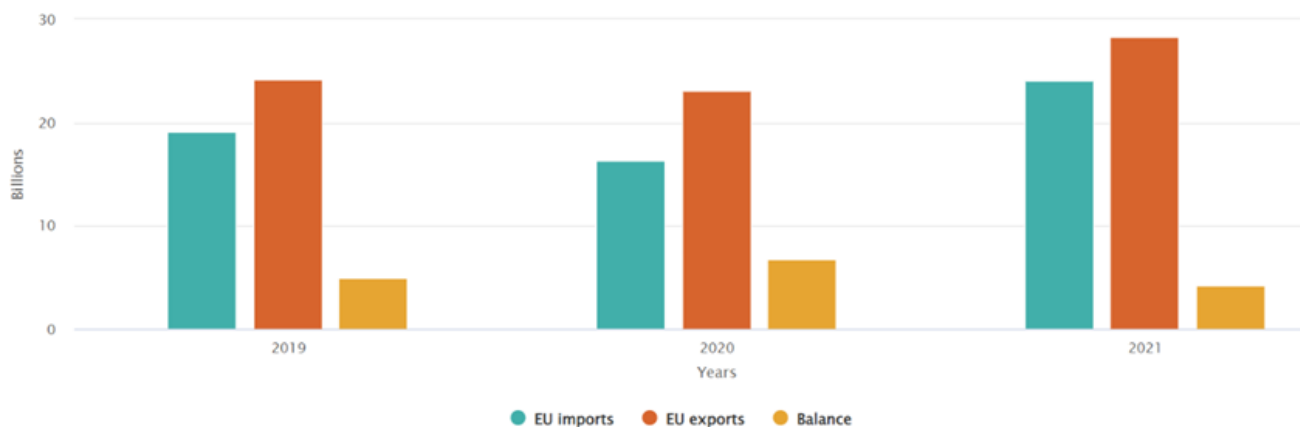


Рисунок 3.1 – Торгівля товарами між Україною та ЄС, млрд. євро [51]

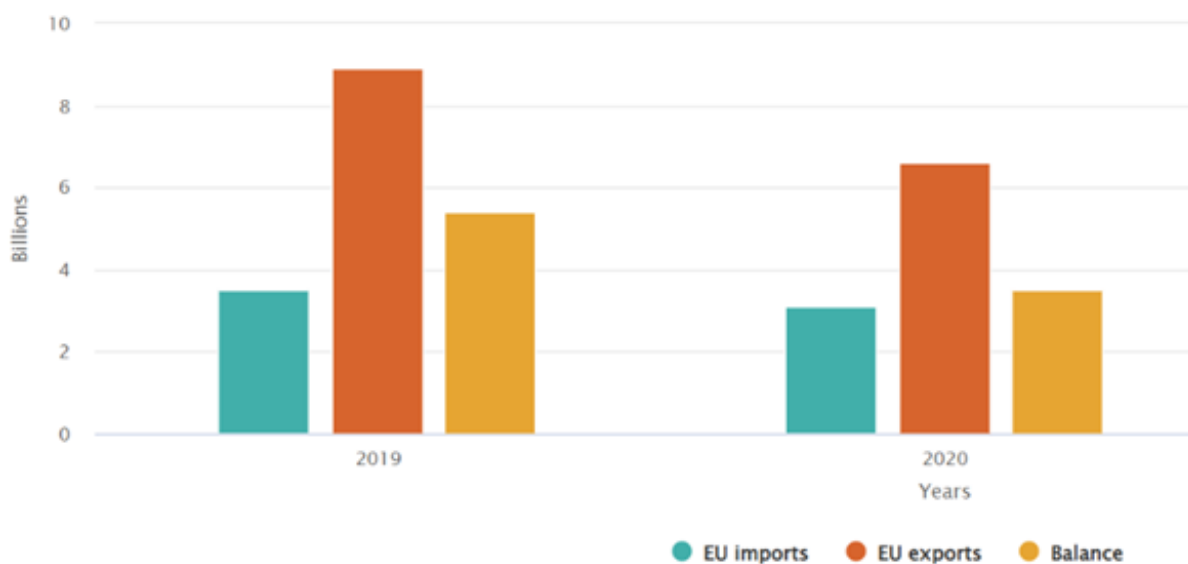


Рисунок 3.2 – Торгівля послугами між Україною та ЄС, млрд. євро [51]

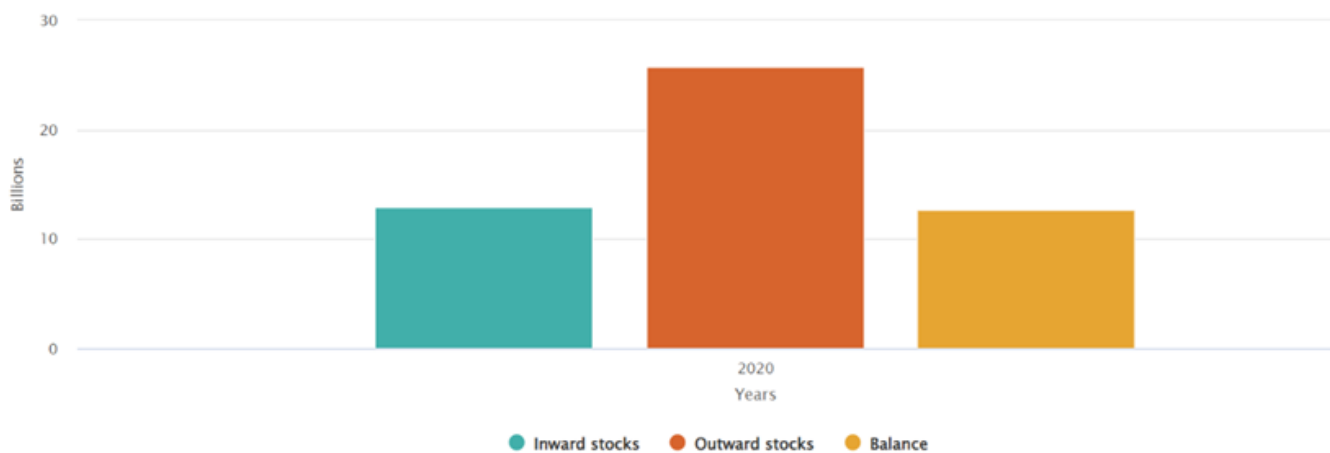


Рисунок 3.3 – Прямі іноземні інвестиції, млрд. Євро [51]

Угода про асоціацію/ПВЗВТ має на меті стимулювати торгівлю товарами та послугами між ЄС та Україною шляхом поступового зниження тарифів і приведення українських правил у відповідність до правил ЄС у певних галузях промисловості та сільськогосподарської продукції.

Для кращої інтеграції з ринком ЄС Україна приводить своє законодавство у відповідність до норм і стандартів ЄС щодо промислової та агропродовольчої продукції. Україна також наближає своє законодавство до законодавства ЄС у сферах торгівлі, таких як:

- конкуренція;
- технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ);
- санітарні та фітосанітарні заходи (СФЗ);
- митниця та сприяння торгівлі;
- захист прав інтелектуальної власності.

У відповідь на незаконну анексію російською федерацією Криму та Севастополя у 2014 році, рішення російської федерації визнати непідконтрольні уряду території Донецької та Луганської областей незалежними утвореннями у лютому 2022 року, а також неспровоковане та необґрунтоване російською федерацією широкомасштабне вторгнення на територію України 24 лютого 2022 році ЄС запровадив низку обмежувальних заходів у торгівлі.

З 2014 року ЄС заборонив імпорт товарів походженням з Криму та Севастополя, а також інвестиції та низку безпосередньо пов'язаних з ними послуг. Подібні обмежувальні заходи були введені 23 лютого 2022 року щодо непідконтрольних уряду територій Донецької та Луганської областей.

ЄС також ухвалив постанову [49], яка дозволяє тимчасово повну лібералізацію торгівлі та призупинення заходів захисту торгівлі на один рік. Ці заходи набули чинності 4 червня 2022 року та діятимуть до 5 червня 2023 року. Завдяки цим заходам ЄС суттєво підтримує економіку України.

Регламент є лише одним із заходів, прийнятих ЄС на знак солідарності з Україною. У 2015 році Україна запровадила 10-річну заборону на експорт усієї необробленої деревини, змінивши та доповнивши заборону 2005 року щодо

десяти порід деревини, що не мають комерційного значення. ЄС вважав цю заборону порушенням Угоди про асоціацію/ПВЗВТ і піднімав питання про заборону експорту на всіх рівнях і в усіх випадках, починаючи з 2015 року. У 2020 році ЄС звернувся з проханням про створення арбітражної групи (Група), щоб вирішити цю суперечку. У грудні 2020 року Група дійшла висновку, що заборона на експорт несумісна зі статтею 35 УА, яка забороняє заборону на експорт.

Кількість українських компаній, які експортують до ЄС, також зростає вражаючими темпами: приблизно з 11 700 у 2015 році до понад 14 500 у 2019 році. Тим не менш, Україна експортує лише третину своїх товарів до ЄС.

На відміну від УА та ПВЗВТ, членство в ЄС дасть Україні присутність в інституціях ЄС – Європейському парламенті, Європейській комісії, в європейських судах. Українська мова також стане офіційною мовою ЄС.

Громадяни України отримають переваги від принципу недискримінації, розширених прав на вільне пересування та сімейних прав на переїзд на роботу, навчання, поселення, вихід на пенсію та отримання доступу до пільг соціального забезпечення в ЄС.

Право ЄС матиме верховенство в українських судах і, в деяких випадках, матиме пряме застосування. У разі дотримання умов прямої дії фізичні та юридичні особи (корпорації) зможуть відстоювати права ЄС у національних судах. Українські суди зможуть звертатися за попередніми рішеннями до Суду ЄС.

Бюджет ЄС також потребує коригування. Було б важко очікувати, що Україна заплатить за це, але ресурси, які їй, імовірно, знадобляться для відновлення після війни, вплинуть на бюджетні пріоритети ЄС. ЄС уже створив спеціальні фонди для України та, швидше за все, попросить зовнішніх внесків у світової спільноти для спеціального фонду відновлення, щоб компенсувати тягар [50]. Питання репарацій і використання російських активів, які зараз заморожені за кордоном, без сумніву, буде актуальним.

Як зазначалося вище, існуючі угоди про УА та ПВЗВТ значною мірою дозволяють безмитний ввіз товарів до та з ЄС. Крім того, враховуючи, що масові товари, такі як сільськогосподарська продукція та сировина, складають більшу частину українського експорту, росія й надалі зможе перешкоджати таким поставкам, особливо через чорноморські порти.

Навіть після припинення відкритих військових дій на суші це обмежить можливості для швидкого розширення такої торгівлі з ЄС. Оскільки український експорт послуг є мінімальним, основна увага під час вступу України до ЄС буде зосереджена на припливі капіталу та відтоку робочої сили. У поточному стані можна очікувати подальших переговорів щодо інвестиційних стандартів і здатності України викорінити корупцію в рамках будь-яких переговорів про вступ. Джерела капіталу для реконструкції, безсумнівно, будуть виходити за межі компетенції ЄС і включати інші міжнародні організації та питання репарацій з росії.

Питання трудової міграції ускладнюється великою кількістю біженців з України, які зараз розміщені в прикордонних країнах ЄС і для яких повернення в Україну може виявитися затягнутим процесом.

Тому виникає питання, чи захоче ЄС запровадити перехідні домовленості, згідно з якими вільний рух робочої сили з України буде обмежено на певний період відповідно до національного законодавства держав ЄС.

3.2. Ключові напрями посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС в умовах війни

Агресивна політика росії спрямована проти всього порядку європейської безпеки, а отже, проти фундаментальних інтересів ЄС. Це означає, що питання інтеграції східних сусідів ЄС стосується не лише економічних і соціальних проблем. Їхня успішна інтеграція матиме вирішальне значення для всього

майбутнього європейського порядку та нової самоідентифікації ЄС як геополітичного гравця. Це швидко стає пріоритетом зовнішньої політики ЄС.

З огляду на війну росії в Україні та безпекову конфронтацію між Заходом і росією, яка, ймовірно, триватиме ще багато років, Східне партнерство більше не може служити основою для підходу ЄС до своїх східних сусідів. Тепер ЄС має значно посилити свою економічну та політичну взаємодію з обраними державами на сході та взяти на себе нові зобов'язання перед сусідами та у співпраці з ними, зацікавленими у приєднанні до блоку.

Виклики, пов'язані з вторгненням росії в Україну та заявкою України на членство в ЄС, вимагають стратегічного бачення майбутнього Європи. Це також вимагає відновлення довіри до поточного процесу вступу.

Деякі країни-члени, насамперед Польща та країни Балтії, закликали ЄС вітати українську заявку. Інші країни-члени наполягають на тому, що будь-яка відповідь не повинна залишати позаду Західні Балкани. Третя група попереджає, що ЄС стане нефункціональним через подальше розширення до внутрішніх реформ.

Існує шлях вперед, який враховує проблеми всіх держав-членів. Він полягає у наданні статусу кандидата та початку переговорів про вступ, а також пропозиції наступного: усі країни-кандидати, які відповідають критеріям вступу до ЄС, включаючи повагу до прав людини та верховенства права, повинні отримати повний доступ до Єдиного європейського ринку та чотирьох свобод – вільного руху товарів, людей, послуг і капіталу. Тоді громадяни та підприємства користуватимуться тими ж правами, що й громадяни ЄС або Норвегії та Ісландії.

Цю пропозицію слід зробити Україні, Молдові та будь-якій балканській демократії, яка зацікавлена. Це створює досяжну мету. З 2000 по 2002 рік Литві, Латвії та Словаччині знадобилося 34 місяці, щоб розпочати та завершити переговори щодо вступу.

Допуск до єдиного ринку країн, які відповідають критеріям, включаючи верховенство права, не ускладнює прийняття рішень ЄС. Приєднання до Єдиного

ринку не вимагає спочатку внутрішньої реформи ЄС. Це також не ризикує зробити ЄС нефункціональним.

Інструмент для досягнення цих цілей уже існує: це поточний процес перед вступом. Щороку Європейська Комісія публікує звіти про те, наскільки далекий кожен кандидат від країн Західних Балкан до відповідності стандартам і вимогам ЄС для єдиного ринку – від екологічної до конкурентної політики – і щодо верховенства права. Тепер Єврокомісія має зробити це також і для України.

Однак, як тільки Комісія підтвердить, що кандидат відповідає цим умовам, Рада повинна запропонувати повний доступ до єдиного ринку та чотирьох свобод, а також підписати угоду, подібну до вже існуючої Угоди про транспортне співтовариство між ЄС та Західними Балканами: Європейська економічна Співтовариство II (ЄЕС), зосереджене навколо чотирьох свобод як основи [58].

Це було б далекоглядним і знайомим. Так Фінляндія, Швеція та Австрія приєдналися спочатку до єдиного ринку в 1994 році, а потім до ЄС у 1995 році. Це було бачення легендарного президента Комісії Жака Делора. У своїй інавгураційній промові перед Європейським парламентом у січні 1989 року Делор поставив питання, як «примирити успішну інтеграцію Дванадцятьох, не даючи відсічі тим, хто має таке ж право називати себе європейцями?». Делор мав на увазі Австрію, Швецію, Норвегію та Фінляндію. Тоді він запропонував їм більш структуроване партнерство зі спільними установами прийняття рішень та адміністративними установами [59].

Через три роки, 2 травня 1992 року, Австрія, Фінляндія, Ісландія, Норвегія та Швеція підписали угоду про Європейську економічну зону (ЄЕЗ). Вони стали членами Єдиного ринку 1 січня 1994 року. Цей двоетапний процес не був обхідним шляхом. Це зробило членство в ЄС більш імовірним.

Звісно, Україна 2022 року – це не Швеція чи Австрія 1994 року. Це країна у стані війни на сході Європи, на початку нової холодної війни. Але це робить надійну стратегію майбутньої європейської інтеграції більш, а не менш актуальною. Нинішній момент вимагає сміливого реалізму тих, хто вів переговори про Співтовариство вугілля і сталі та Римський договір.

Вважаємо, що трьома фундаментальними стовпами Партнерства заради розширення мають бути прискорена інтеграція в єдиний ринок у поєднанні з фінансовою підтримкою ЄС; посилена допомога кліматичним та енергетичним переходам; створення основ для співпраці у сфері безпеки та зовнішньої політики. Ця нова структура співпраці була б якісно новою і приносила б конкретні вигоди в короткостроковій перспективі. Це також сприяло б значному наближенню ЄС до досягнення стратегічної мети розширення. Крім того, це було б корисно для досягнення нового консенсусу щодо політики розширення.

Отже, трьома фундаментальними стовпами Партнерства заради розширення є [60]:

1. Реконструкція та єдиний ринок.
2. Енергетична безпека та зелений перехід.
3. Безпека та політична співпраця.



Рисунок 3.4 – Перспективи і подальші кроки посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС [60]

Модель «Партнерство заради розширення» для участі в єдиному ринку, що міститься в першому стовпі «Партнерства заради розширення», однак, виходить за рамки формули «Поглибленої та всеосяжної угоди про вільну торгівлю +» (лібералізація торгівлі та вибіркового доступу до єдиного ринку), які вже доступні для деяких сусідніх країн. Це включало б відповідним чином відкалібровані механізми підтримки з боку ЄС на основі принципу «більше за більше» (більше підтримки для більшої кількості реформ), пов'язаного з імплементацією угод про асоціацію – та будь-які подальші зобов'язання, необхідні для досягнення спроможності брати участь у єдиному ринку [60]. Важливо відзначити, що за цією

моделлю поточний рівень розвитку держав означає, що вони повинні мати доступ до ресурсів реформованої політики згуртованості ЄС.

Немає сумніву, що після закінчення бойових дій ЄС та інші міжнародні інституції повинні будуть надати значну підтримку Україні для відновлення її економіки та інфраструктури. Тому чітка перспектива повного приєднання до єдиного ринку також сприяла б найбільш ефективному використанню очікуваного широкомасштабного фінансування та підтримки для реконструкції економіки країни.

Щоб доповнити це, ЄС повинен створити спеціальний фонд, який міг би спиратися на досвід фонду реконструкції блоку NextGenerationEU і базуватися на спільних запозиченнях [61]. Його можна було б доповнити позиками від Світового банку та підтримкою Міжнародного валютного фонду для забезпечення ліквідності України, – держави, що відновлюється. Форма і розмір такого фонду повинні відповідати масштабу потреби, розмір якої поки що невідомий.

Виділення ресурсів із такого фонду – незалежно від їх суми – було б невід’ємною частиною нової стратегії ЄС щодо України. Виплати мають ґрунтуватися на національних планах інтеграції, які мають бути розроблені країнами-партнерами. Ці плани слугуватимуть цілям реконструкції та модернізації, а також сприятимуть якнайшвидшому приєднанню держав-учасниць Партнерства заради розширення до єдиного європейського ринку за моделлю першого стовпа, як першого кроку до майбутнього членства в ЄС.

У рамках стабілізації свого сусідства та підтримки своїх проєвропейських сусідів ЄС має розробити Європейське партнерство з розширення таким чином, щоб воно допомагало державам-партнерам зміцнювати свою енергетичну, економічну та політичну стійкість. Він також має якомога тісніше інтегрувати їх у кліматичну політику та дії ЄС.

Протягом останніх років росія постійно намагалася використати свою позицію великого постачальника енергоносіїв для пострадянських країн, щоб обумовити майбутні продажі своєю зовнішньополітичною орієнтацією. Прикладом цього є останній конфлікт між росією та Молдовою щодо контрактів

на імпорт і постачання газу, які в останній формі тривають з 2021 року. У більш широкому плані росія намагається поглибити цю асиметрію та працювала над усуненням важливих противаг своєму домінуванню, збільшуючи свою присутність або контроль над транзитною спроможністю та структурою власності. Наприклад, щоб уникнути використання трубопроводів в Україні, росія продовжила будівництво нових трубопроводів, таких як Північний потік I і II, а також Турецький потік і Південний газопровід. росія також посилила свій контроль над ключовими об'єктами інфраструктури, такими як білоруська атомна електростанція в Острівці, яка в основному фінансується за рахунок російських кредитів, а також транзитні трубопроводи в Білорусі, які належать «Газпрому».

У відповідь країни регіону намагалися покращити свою енергетичну інфраструктуру, диверсифікувати імпорт газу та провести внутрішні реформи, щоб покращити становище своїх енергетичних секторів. Реформи включають запровадження важливих елементів регулювання енергетичного ринку ЄС, таких як лібералізація імпорту енергоносіїв, відокремлення транзитних операцій або дерегулювання цін.

Україна стверджує, що не імпортувала газ безпосередньо з росії з середини минулого десятиліття. Тим не менш, східні сусіди ЄС залишаються вразливими з точки зору енергетичної політики та безпеки постачання, що залишає їхні фланги широко відкритими для дестабілізаційної діяльності росії. Тому в стратегічних інтересах ЄС і потенційних країн-учасниць Партнерства заради розширення є зміцнення та розширення взаємних зв'язків у сфері енергетичної безпеки.

У той же час країни східного сусідства ЄС стикаються з проблемою трансформації своїх енергетичних систем і всієї економіки в умовах глобальних і орієнтованих на декарбонізацію перехідних процесів ЄС. У цих країнах частка відновлюваної енергії у виробництві електроенергії низька, ризик енергетичної бідності високий, а енергоефективність низька, разом з іншими несприятливими умовами. Вони вже перебувають під тиском, що заважає розвивати орієнтовану на клімат стійку енергетичну економіку: міжнародні зобов'язання, що взяті в рамках

Паризької кліматичної угоди [62], є одним із факторів, так само як і зростаюча холодність фінансових ринків до інвестицій у викопне паливо та зростаючий інтерес у відновлюваних джерелах енергії.

Збільшення кліматичних амбіцій ЄС безпосередньо впливає на сусідні країни. Потенційне запровадження механізму коригування кордонів викидів вуглецю (СВАМ) викликає особливе занепокоєння у них, оскільки нові податки на продукцію, вироблену без суворих кліматичних стандартів у таких країнах, як Україна, застосовуватимуться до важливої частини їхнього експорту до ЄС і вплинуть на їх конкурентоспроможність. Теперішні країни Східного партнерства, включно з державами, які мають угоди про асоціацію, ризикують побачити, що їхні експортні можливості зменшаться, якщо вони не зможуть швидко розпочати реформи або домовитися про правила виключення з ЄС.

Таким чином, другий стовп Партнерства заради розширення має надати стратегічного значення поглибленню співпраці в енергетичній та кліматичній політиці.

Європейські політики повинні розуміти це як основне політичне питання, яке має репутацію в багатьох інших важливих сферах. Зрештою, ефективна кліматична та енергетична політика не лише забезпечує безпеку та стійкість країн-партнерів, але й містить потенціал для технологічних інновацій (не в останню чергу через цифровізацію), що відкриває інтеграцію в єдиний ринок, створює можливості для торгівлі та інвестиції, а також реформи в економіці й уряді. Кліматична та енергетична політика також стосується не лише енергетичного та промислового секторів, але й інших аспектів економічного, громадського та приватного життя; це впливає на транспорт, будівництво та сільське господарство, а також на практику державних закупівель, поведінку споживачів, соціальну політику тощо. Враховуючи те, що найближче сусідство ЄС стикається з проблемами, особливо з точки зору витоку вуглецю та СВАМ, те, наскільки Союз може допомогти державам у адаптації, стане важливим тестом того, наскільки він ефективний у здійсненні своїх ширших зовнішньополітичних

зусиль. ЄС може допомогти вирішити це шляхом розширення Європейської зеленої угоди.

Сфера клімату та енергетики створює низку викликів, які вимагають від ЄС застосування інтегрованого підходу, визнання та вирішення компромісів і суперечливих цілей. Передбачаючи це, ЄС, по-перше, має прагнути забезпечити, щоб його кліматична політика була спрямована на забезпечення більшої безпеки постачання, особливо для країн на схід. Це означає, що політика ЄС не повинна негативно впливати на енергетичну безпеку цих країн під час процесу переходу до декарбонізації. По-друге, у контексті зеленого переходу ЄС повинен визначити більш амбітні цілі щодо скорочення викидів вуглецю для країн Партнерства заради розширення порівняно з існуючими планами, водночас пропонуючи їм додаткову фінансову підтримку, щоб допомогти їм просуватися далі.

Війна в Україні принесла потрясіння, але й нові імпульси для енергетичної та кліматичної політики ЄС, які вплинуть на сусідів блоку, а не лише на саму Україну. ЄС поставив собі за мету стати в основному незалежним від імпорту російських енергоносіїв до кінця цього десятиліття. Його план RePowerEU, ухвалений Європейською комісією в травні 2022 року, є стратегічною програмою диверсифікації та модернізації для ЄС та його держав-членів. Повідомлення щодо зовнішньої взаємодії в енергетиці приділяє особливу увагу потребам і можливостям співпраці з іншими регіонами та партнерами по всьому світу.

RePowerEU вже передбачає можливість зовнішніх партнерів брати участь в енергетичній платформі для спільної закупівлі природного газу, зрідженого газу або водню. План спрямований на сприяння швидкої синхронізації електроенергетичних систем України та Молдови та їх подальший розвиток для полегшення торгівлі електроенергією. Транспортна інфраструктура для транспортування газу з ЄС в Україну та Молдову також буде зміцнюватися. Україна має стати частиною одного з трьох запланованих коридорів імпорту водню. Крім того, в рамках Плану допомоги та реконструкції України, ЄС виділив кошти на відновлення енергетичної інфраструктури. У цьому контексті ЄС також

заявив про прагнення створити ініціативу REPowerUkraine, метою якої є досягнення енергетичної незалежності шляхом декарбонізації країни [63].

Усі ці дії можуть допомогти значно поглибити співпрацю ЄС з його безпосередніми сусідами щодо енергетичної та кліматичної політики. Однак ЄС повинен розглядати ці сфери як наскрізне питання стратегічної важливості для європейської безпеки, економіки та суспільства. Найбільш далекосяжною метою було б привести країни-учасниці «Партнерства заради розширення» до такого положення, коли вони досягнуть або дуже наблизяться до досягнення основних цілей політики ЄС у сфері енергетики та клімату. Зокрема, метою посиленої енергетичної та кліматичної політики в рамках Партнерства заради розширення має бути якнайбільше наближення держав до цілей Європейської зеленої угоди, зокрема в аспектах енергетичної безпеки. Звичайно, країни-партнери не матимуть повного доступу до фінансування ЄС.

Якщо говорити точніше, то другий стовп Партнерства заради розширення має включати чотири основні компоненти.

По-перше, ЄС має вжити заходів для інтеграції країн-учасниць Партнерства заради розширення в енергетичний союз ЄС, щоб посилити енергетичну безпеку як ЄС, так і його партнерів. Такі кроки мають включати організацію ЄС формату для діалогу між ЄС та учасниками Партнерства заради розширення щодо планування та підтримки енергетичної інфраструктури та ринку. ЄС міг би також налагодити регулярний діалог щодо енергетичної безпеки з країнами-партнерами на міністерському рівні. У рамках цього формату ЄС має консультуватися зі східними країнами щодо процесів пристосування, викликаних його прагненням до незалежності від російських енергоносіїв, і враховувати безпеку їх постачання. Важливість такої тісної координації була продемонстрована в березні 2022 року, коли у відповідь на війну Україна та Молдова синхронізували свої електроенергетичні системи з Континентально-європейською електромережею, від'єднавши свої електромережі від росії та білорусі. Цей крок створив величезні можливості для майбутньої інтеграції енергетичних секторів, але також збільшив потребу в тісній співпраці.

Коли війна закінчиться, Україна матиме шанс активізувати свої торгові відносини. Щоб зробити це можливим, необхідно побудувати інфраструктуру (нові лінії високої напруги) і запровадити загальні умови для стабільності мережі. Слід також зосередитися на кібербезпеці енергетичної інфраструктури України, оскільки в минулому ця сфера була об'єктом кількох атак з боку росії. Крім того, можна запропонувати положення про солідарність між ЄС та країнами-партнерами або часткове розширення принципу енергетичної солідарності, який є обов'язковим у межах ЄС і може зобов'язувати країни-члени брати до уваги енергетичну безпеку інших членів під час впровадження енергетики.

По-друге, на додаток до інвестицій у модернізацію (наприклад, у відновлювані джерела енергії та енергоефективність), ЄС також має зробити доступним елемент цілеспрямованого пом'якшення. Це допомогло б усунути вплив реформ на особливо постраждалі соціальні групи (звісно, не в масштабах Фонду справедливого переходу, але рухаючись у цьому напрямку).

По-третє, ЄС має створити багатосторонню кліматичну спільноту на зразок Енергетичного співтовариства, що означатиме включення членів ЄС та зацікавлених третіх сторін. Ця спільнота визначила б основу законодавства ЄС, яке учасники мали б прийняти та впроваджувати. Він буде спрямований на широкомасштабне прийняття цілей ЄС щодо скорочення викидів вуглецю та досягнення багатьох цілей Європейської зеленої угоди. Участь у кліматичній спільноті буде необхідною умовою для доступу до новоствореного кліматичного фонду. В якості альтернативи існуюче Енергетичне співтовариство ЄС може бути перетворено на Співтовариство клімату та енергії.

Нарешті, ця нова пропозиція буде доповнена низкою двосторонніх угод між ЄС і партнерами з програми «Партнерство заради розширення», адаптованих до потреб окремих країн. Кожен із них визначив би цілі реформи та виділив кошти. Вони також включатимуть конкретні етапи та моніторинг виконання. Обсяг і виплата допомоги залежатиме від рівня виконання планів.

ВИСНОВКИ

1. У процесі дослідження вивчено підходи до трактування поняття «єдиний ринок». Договір про заснування Європейського економічного співтовариства визначає єдиний ринок як простір без внутрішніх кордонів, де згідно з цим Договором забезпечено вільне пересування людей, товарів, послуг та капіталу.

Вивчаючи та аналізуючи роботи сучасних зарубіжних економістів, пов'язаних з теорією єдиного економічного простору, слід зробити висновок про різноманітність існуючих підходів до проблеми. З викладеного випливає, що економічний процес, економічна конкуренція та економічний час виступають утворюючими елементами єдиного ринку.

Визначено, що у процесному відношенні єдиний ринок переживає чотири фази існування: формування, розвиток, рецесію, депресію. Безумовно, дана послідовність завжди дотримується абсолютного вигляду, проте фази цього циклу, з нашого погляду, виділені цілком правильно.

2. Автором ідентифіковано чинники участі країни у єдиному ринку, а саме: необмежений рух товарів і послуг, вільний рух робочої сили та реального й інтелектуального капіталів; розподіл витрат на суспільні блага або великі інфраструктурні проекти; підвищення ефективності ринку; наявність основи для глобальної інтеграції; спільне вирішення політики та наявність можливості для реформування; а також інші неекономічні вигоди, наприклад, мир і безпека. Можна зробити висновок, що регіональна інтеграція допомагає країнам подолати розбіжності, які перешкоджають потоку товарів, послуг, капіталу, людей та ідей.

3. Вивчено методологію дослідження ефективності єдиного ринку.

Враховуючи відмінності в інституційних механізмах і цілях, науковці намагаються визначити спільний знаменник ефективності для всіх форм доступу третіх країн до єдиного ринку. Тому основною метою, спільною для різних угод, є сприяння довгостроковій економічній інтеграції та співпраці між ЄС і третіми країнами, не ставлячи під загрозу функціонування Єдиного ринку. Таким чином, ефективність є здатністю досягти цієї подвійної мети. Зосередження уваги на

широкому діапазоні диференційованих механізмів, що регулюють доступ третіх країн до єдиного ринку, де ефективність оцінюється у відносних, а не абсолютних величинах.

Загальний висновок із досліджень диференціації та ефективності політики полягає в тому, що ефективність єдиного ринку не можна пояснити одним фактором, вона є результатом взаємодії різних елементів, які можна згрупувати як специфічні для країни, пов'язані з політикою та інституційними особливостями.

4. Досліджено етапи становлення єдиного ринку ЄС. Становлення єдиного ринку ЄС можна умовно поділити на наступні історичні віхи:

- у 1951 р. згідно із Паризьким договором створено спільний ринок сировини і продукції вугільної промисловості і металургії;

- відповідно до Римського договору 1957 року утворено Європейське економічне співтовариство;

- у 1968 р. утворюється митний союз, з 1970 р. починається уніфікація спільної торговельної політики Європейського економічного співтовариства щодо третіх держав, утворюється Європейська валютна система;

- Європейська комісія в 1985 р. приймає Білу книгу «Завершення формування внутрішнього ринку», в якій пропонується усунути фізичні, технічні та податкові кордони для вільного руху товарів, осіб, послуг і капіталів між країнами-членами ЄС, і цей підхід закріплюється у Єдиному європейському акті 1987 р.;

- у 1992 р. Договором про створення ЄС встановлюються засади економічного та валютного союзу країн-членів ЄС, утворюється Європейський економічний простір;

- становлення Економічного і монетарного союзу Європейського Союзу та перехід на єдину валюту «Євро» у 2002 р. вважається остаточним і завершальним етапом становлення єдиного ринку ЄС. Інших формальних дій учасники не здійснювали до сьогоднішнього дня.

Єдиний ринок має чотири унікальні характеристики, які сягають Римської угоди. Вони також називаються чотирма основними свободами і охоплюють

вільний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили. Ці чотири свободи відображають європейські цілі економічної інтеграції, створюючи ідеальну ситуацію для економічного зростання у вільній ринковій економіці. Розвиток цих характеристик ілюструє, наскільки вільно різні фактори переміщуються в межах єдиного ринку. Можна з упевненістю сказати, що єдиний ринок надзвичайно зрілий з часу свого заснування.

5. Надано характеристику сучасного стану єдиного ринку ЄС.

За оцінками, сьогодні єдиний ринок ЄС становить: 56 мільйонів робочих місць у Європі; 70 % експорту товарів малими та середніми підприємствами; торгівля товарами створює близько 25 % ВВП ЄС.

За оцінками нещодавнього дослідження Європейської комісії, порівняно зі сценарієм, за яким країни ЄС торгують за правилами СОТ, економічні вигоди від єдиного ринку становлять 8-9 % збільшення ВВП для ЄС. Єдиний ринок є найціннішим економічним активом Європи, але він також вразливий до раптових збоїв. Усунення перешкод для вільного руху товарів, послуг, людей і капіталу між державами-членами забезпечило важливіші та диверсифікованіші джерела фінансування, більш динамічне бізнес-середовище, критичну масу для досягнення економії на масштабі та більш ефективний розподіл факторів виробництва.

6. Визначено особливості статусу учасників єдиного ринку ЄС.

«Єдиний ринок» означає ЄС як одну територію без будь-яких внутрішніх кордонів чи інших регулятивних перешкод для вільного руху товарів і послуг. Однак справжній єдиний ринок потребує «рівних умов гри» поза національними кордонами. Це означає усунення «несправедливих» регуляторних обмежень і гармонізацію або забезпечення взаємного визнання регулювання держав-членів.

Повне «членство» Єдиного ринку ЄС істотно знижує витрати на торгівлю всередині ЄС. Хоча деякі витрати, такі як транспортні витрати та культурні бар'єри, такі як мова, залишаються, Єдиний ринок скасовує тарифи (податки на кордоні) та митні перевірки, а також, що важливо, зменшує нетарифні бар'єри, які є особливо важливими для торгівлі послугами. У той час як будь-яка країна має «доступ» до ЄС як місця експорту, членство в єдиному ринку зменшує

«нетарифні» бар'єри так, як жодна існуюча торгова угода, митний союз чи зона вільної торгівлі.

Єдиний ринок ЄС складається з держав-членів Європейського Союзу. Наразі ЄС налічує 27 держав-членів. За межами Європи також є території, які входять до ЄС або мають особливий статус. Тому логічно виникає питання, який статус країн у Європі, які не є членами ЄС, але беруть участь у єдиному ринку ЄС. Прикладами є Андорра, Сан-Марино, Швейцарія та Ватикан.

7. Ідентифіковано місце України на єдиному ринку ЄС.

Для кращої інтеграції з ринком ЄС Україна приводить своє законодавство у відповідність до норм і стандартів ЄС щодо промислової та агропродовольчої продукції. Україна також наближає своє законодавство до законодавства ЄС у сферах торгівлі, таких як: конкуренція; технічні бар'єри в торгівлі; санітарні та фітосанітарні заходи; митниця та сприяння торгівлі; захист прав інтелектуальної власності.

Агресивна політика росії спрямована проти всього порядку європейської безпеки, а отже, проти фундаментальних інтересів ЄС. Це означає, що питання інтеграції східних сусідів ЄС стосується не лише економічних і соціальних проблем. Їхня успішна інтеграція матиме вирішальне значення для всього майбутнього європейського порядку та нової самоідентифікації ЄС як геополітичного гравця. Це швидко стає пріоритетом зовнішньої політики ЄС.

8. Провівши дослідження, автором надано рекомендацій щодо подальших ключових напрямів посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС в умовах війни. Відповідно, трьома фундаментальними стовпами Партнерства заради розширення мають бути прискорена інтеграція в єдиний ринок у поєднанні з фінансовою підтримкою ЄС; посилена допомога кліматичним та енергетичним переходам; створення основ для співпраці у сфері безпеки та зовнішньої політики.

Ця нова структура співпраці була б якісно новою і приносила б конкретні вигоди в короткостроковій перспективі. Це також сприяло б значному наближенню ЄС до досягнення стратегічної мети розширення. Крім того, це було б корисно для досягнення нового консенсусу щодо політики розширення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Yuki J. M. Acs. EU Single Market Freedoms Overview. – Academia. URL: https://www.academia.edu/40080000/EU_Single_Market_Freedoms_Overview. (Accessed: 23.10.2022).
2. Сміт, Адам. Багатство народів: Дослідження про природу та причини добробуту націй. Наш формат, 2020.
3. Данилова К. І. Спадщина Д. Рікардо у ХХІ столітті: теорія порівняльних переваг крізь призму історико-інституціонального аналізу. // Історія народного господарства та економічної думки України, 2017. С. 172-208.
4. Бавико О. Є. Постіндустріальна парадигма просторової організації економіки. // Таврійський науковий вісник: Науковий журнал. – Херсон: ХДАУ. 2012. С. 316-324.
5. Kearns, Gerry. Geopolitics and empire: The legacy of Halford Mackinder. OUP Oxford, 2009.
6. Айзард, У. Методы регионального анализа: введение в науку о регионах / У. Айзард. – М. : Прогресс, 1966.
7. Latham, W. Needless complexity in the identification of industrial complexes: A reply / W. Latham // Journal of Regional Science. 1977. Vol. 17.
8. Schuler, R. Transportation and telecommunications networks: Planning urban infrastructure for the 21st century / R. Schuler // Urban Studies. 1992. Vol. 39 (2).
9. Capello, R. Spatial economics analysis of telecommunications network externalities / R. Capello. – Aldershot : Avebury, 1994.
10. Karlsson, C. The role of universities in regional development Endogenous human capital and growth in a two-region model / C. Karlsson, W. Zhang // The Annals of Regional Science. 2001. Vol. 35.
11. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text. (Accessed: 23.10.2022).

12. Blumann C., Dubouis L., Droit materiel de l'Union européenne, LGDJ 7ème édition, 2015.
13. Azoulai L., Barbou Des Places S., Pataut E., (Ed.), Constructing the person in the EU law : Rights, Roles, Identities, Oxford ; Portland, Oregon : Hart Publishing, 2016.
14. Loïc Azoulai, (ed.) L'entrave dans le droit du marché intérieur, Collection droit de l'Union européenne dirigée par Fabrice Picod, Bruylant, 2011.
15. Fallon M., 1992-2012 : État des lieux et enjeux du droit du marché intérieur in Michel V. (dir.) 1992-2002 : 20 ans de marché intérieur. Le marché intérieur entre réalité et utopie, Bruylant 2014.
16. Single Market Emergency Instrument. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/single-market-emergency-instrument_en. (Accessed: 23.10.2022).
17. Eisl, Andreas. External Differentiation in Access to the Single Market: Effectiveness, Accountability and Political Unity. EU IDEA Policy Paper No. 9, 2020.
18. Frommelt, Christian. 2017. In Search of Effective Differentiated Integration: Lessons from the European Economic Area (EEA). DISS. ETH No. 24287. PhD Diss. ETH Zurich.
19. Zhelyazkova, Asya. From Selective Integration into Selective Implementation: The Link between Differentiated Integration and Conformity with EU Laws. European Journal of Political Research, 2014. 53 (4). P. 727–46.
20. Peters, B. Guy, et al. Designing for Policy Effectiveness: Defining and Understanding a Concept. Cambridge: Cambridge University Press, 2018.
21. Capano, Giliberto, Howlett, Michael, Ramesh, M, and Virani, Altaf. Making Policies Work: First- and Second-order Mechanisms in Policy Design. Cheltenham-Northampton (MA): Edward Elgar, 2019.
22. Bali, Azad Singh, Capano, Giliberto, and Ramesh, M. Anticipating and Designing for Policy Effectiveness. Policy and Society, 2019. 38 (1). P. 1–13.
23. Le Galès, Patrick. Policy Design Policy Instrumentation. E-prints. Centre d'Études Européennes et de Politique Comparée, Sciences Po., 2020.

24. Vedung, Evert. Six Models of Policy Evaluation. In Eduardo, Araral Jr. et al., eds. *Routledge Handbook of Public Policy*: 387–400. New York: Routledge, 2013.
25. Baltag, Dorina, and Romanyshyn, Iulian. The Challenge of Analysing the Performance of the European Neighbourhood Policy. In Tobias Schmacher, Andreas Marchetti and Thomas Demmelhuber, eds. *The Routledge Handbook on the European Neighbourhood Policy*: 39–49. London: Routledge, 2017.
26. McConnell, Allan. Learning from Success and Failure? In Eduardo, Araral Jr., Scott Fritzen, Michael Howlett, M Ramesh, and Xun Wu, eds. *Routledge Handbook of Public Policy*: 502–12. New York: Routledge, 2013.
27. Gutner, Tamar, and Thompson, Alexander. 2013. The Performance of International Organisations. In Knud E. Jørgensen and Katie V. Laatikainen, eds. *Routledge Handbook on the European Union and International Institutions*. London: Routledge, 2013. P. 55–70.
28. Underdal, Arild. One Question, Two Answers. In Edward Miles et al., eds. *Environmental Regime Effectiveness: Confronting Theory with Evidence*: 3–45. Cambridge (MA)-London: MIT Press. 2002.
29. Lavenex, Sandra, and Križić, Ivo. Conceptualising Differentiated Integration: Governance, Effectiveness and Legitimacy. EU IDEA Research Paper, 2019. №. 2.
30. M. Mariniello, A. Sapir, A. Terzi: The long road towards the European Single Market, Bruegel Working Paper No. 2015/01, March 2015.
31. J. Pelkmans, M. Goyens, H.-P. Burghof, S. Leibfried: The European Single Market – How Far from Completion, in: *Intereconomics*, 2011. №. 2, Vol. 46. P. 64-81.
32. Eurostat: Foreign direct investment – stocks, *Statistics Explained*, 2017.
33. V. Aussilloux, C. Emlinger, L. Fontagné: What benefits from completing the Single Market?, *La Lettre du CEPII* No. 316, Le Centre d'études prospectives et d'information sinternationales, 2011.
34. E. Dahlberg: Economic Effects of the European Single Market. Review of the empirical literature, Stockholm, National Board of Trade, 2015.
35. F. Ilzkovitz, A. Dierx, V. Kovacs, N. Sousa: Steps towards a deeper economic integration: the internal market in the 21st century. A contribution to the Single

Market Review, Economic Paper No. 271, European Commission DG Economic and Financial Affairs, 2007.

36. Z. Pataki: The Cost of Non-Europe in the Single Market. ‘Cecchini Revisited’. An overview of the potential economic gains from further completion of the European Single Market, EPRS Study, European Parliamentary Research Service, 2014.

37. N.F. Campos, F. Coricelli, L. Moretti: Institutional integration and economic growth in Europe, in: *Journal of Monetary Economics*, 2018.

38. C. Dustmann, B. Eichengreen, S. Otten, A. Sapir: *Europe’s Trust Deficit: Causes and Remedies*, London 2017, CEPR Press.

39. R. Vehrkamp, W. Merkel: *Populismusbarometer 2018. Populistische Einstellungen bei Wählern und Nichtwählern in Deutschland 2018*, WZB and Bertelsmann Stiftung, 2018.

40. E. Bublitz: *Misperceptions of Income Distributions. Cross-country evidence from a Randomized Survey Experiment*, HWWI Research Paper No. 178, Hamburg Institute of International Economics, 2016.

41. G. Cruces, R. Perez-Truglia, M. Tetaz: Biased perceptions of income distribution and preferences for redistribution: Evidence from a survey experiment, in: *Journal of Public Economics*. 2013. Vol. 98. P. 100-112.

42. N.F. Campos: The Future of European Growth Policies: Resetting Integration, in: *Intereconomics*. 2016. № 6, Vol. 51. P. 348-352.

43. University of Cambridge: The EU single market at 25, Report on the conference “Review of Industrial Organization Celebrating 25 Years of the EU Single Market”, 2 May 2018. URL: <https://insight.jbs.cam.ac.uk/2018/podcast-eu-single-market-at-25/>. (Accessed: 23.10.2022).

44. S. Vetter: The Single European Market 20 years on: Achievements, unfulfilled expectations & further potential, *EU Monitor – European integration*, DB Research, 2013.

45. S. Ciaglia, C. Fuest, F. Heinemann: What a feeling?! How to promote “European Identity”, *EconPol Policy Report No. 09-2018*, European Network of Economic and Fiscal Policy Research, 2018.

46. E. Thirion: EU single market: Boosting growth and jobs in the EU, EPRS Briefing European Added Value in Action, European Parliamentary Research Service, 2017.

47. Infographic – EU without the single market. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/single-market/>. (Accessed: 23.10.2022).

48. European Commission, Winter Forecasts, 10 February 2022. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_22_926. (Accessed: 23.10.2022).

49. Regulation(EU) 2022/870 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on temporary trade-liberalisation measures supplementing trade concessions applicable to Ukrainian products under the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. PE/21/2022/REV/1. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2022.152.01.0103.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2022%3A152%3ATOC. (Accessed: 23.10.2022).

50. Op-Ed: “Conflict between Rhetoric and Reality of Enlargement: The Implications of Opening EU Accession Negotiations with Ukraine” by Allan F. Tatham. URL: <https://eulawlive.com/op-ed-conflict-between-rhetoric-and-reality-of-enlargement-the-implications-of-opening-eu-accession-negotiations-with-ukraine-by-allan-f-tatham/#>. (Accessed: 23.10.2022).

51. Eurostat. New data navigation tree. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>. (Accessed: 23.10.2022).

52. Мовсесян А. Г. Світова економіка: посібник для вузів / А. Г. Мовсесян, С. Б. Огнівцев. – М.: Фінанси і статистика. 2001. 654 с.

53. Kapteyn P. I. G., Van Themaat V. Introduction to the Law of the European Community, London. 1990. P. 75-84.

54. Haas E. B. The uniting of Europe and the uniting of Latin America. Journal of Common Market Studies. 1967. № 5. Pp. 315-343.

55. Зосименко Т. І. Методика оцінки торговельно-економічної інтеграції України та ЄС: рівень міжрегіонального співставлення. // Економіка та суспільство, 2017. С 357-362.

56. Решота О. А. Становлення внутрішнього ринку Європейського Союзу: передумови та особливості. // Демократичне врядування, 2012. № 9.

57. Single Market Scoreboard. URL: https://single-market-scoreboard.ec.europa.eu/countries_en. (Accessed: 23.10.2022).

58. Mobility and Transport. Western Balkans. URL: https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/international-relations/enlargement/western-balkans_en. (Accessed: 23.10.2022).

59. Address given by Jacques Delors to the European Parliament (17 January 1989). URL: https://www.cvce.eu/content/publication/2003/8/22/b9c06b95-db97-4774-a700-e8aea5172233/publishable_en.pdf. (Accessed: 23.10.2022).

60. Partnership for Enlargement: A new way to integrate Ukraine and the EU's eastern neighbourhood. URL: <https://ecfr.eu/publication/partnership-for-enlargement-a-new-way-to-integrate-ukraine-and-the-eus-eastern-neighbourhood/#:~:text=This%20new%20partnership%20should%20include,political%20cooperation%20in%20security%20matters>. (Accessed: 23.10.2022).

61. NextGenerationEU. URL: https://next-generation-eu.europa.eu/index_en. (Accessed: 23.10.2022).

62. Паризька кліматична угода. URL: <https://greendeal.org.ua/paryzka-klimatychna-ugoda/>. (Дата звернення: 23.10.2022).

63. REPowerEU and its impact on the green energy transition. URL: <https://www.fortum.com/newsroom/forthedoers-blog/repowereu-and-its-impact-green-energy-transition>. (Дата звернення: 23.10.2022).

КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТІ



StrikePlagiarism.com



Дата звіту 1/31/2023

Дата редагування ---



Звіт не був оцінений.

метадані

Заголовок

Розвиток єдиного ринку ЄС...docx

Автор

Стеценко Сергій Олександрович

Науковий керівник

Вінська О.Й.

підрозділ

кафедра європейської економіки і бізнесу

Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		150
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		84

Обсяг знайдених подібностей

Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.



КП 1

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2



КП 2

16678

Кількість слів



КЦ

123221

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокрутіть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаичний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	Колір тексту
1	https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-11-2017.pdf	85	0.51 %
2	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/89375/1/Babak_bachelor_thesis.pdf	67	0.40 %
3	https://uk.m.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%BD%D1%83%D1%82%D1%80%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%96%D0%B9_%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA_%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%A1%D0%BE%D1%8E%D0%B7%D1%83	59	0.35 %
4	http://www.oridu.odessa.ua/8/4/doc/aref_bazenko.pdf	55	0.33 %
5	https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-11-2017.pdf	55	0.33 %

ТЕЗИ

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

**РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ
В НОВИХ РЕАЛІЯХ МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН**

Збірник матеріалів

**Студентської науково-практичної
Інтернет-конференції**

**м. Київ,
7 грудня 2022 р.**

УДК 339.9(477)(06)
Р 64

Організаційний комітет:

Бурмака Микола Олексійович - к.е.н., доцент
Вінська Оксана Йосипівна – к.е.н., доцент
Галенко Оксана Миколаївна – д.е.н., професор
Козачок Тетяна Сергіївна – к.е.н., доцент
Максименко Анна Вікторівна - к.е.н., доцент
Олійник Вікторія Володимирівна - к.е.н., доцент
Поплюйко Андрій Миколайович – к.е.н., доцент
Солодковський Юрій Мечиславович – к.е.н., доцент
Столярчук Ярослава Михайлівна - д.е.н., професор
Федірко Олександр Анатолійович – д.е.н., доцент
Черницька Тетяна Володимирівна - к.е.н., доцент

(Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана)

*Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.
Автори тез доповідей несуть відповідальність за їхній зміст*

Розвиток економіки України в нових реаліях міжнародних відносин: зб.
Р 64 матеріалів студентської наук.-практ. Інтернет-конф., 7 грудня 2022 р.,
м. Київ. [Електронний ресурс],– Київ: КНЕУ, 2022. – 276 с.
ISBN 978-966-926-420-6

У збірнику подано тези доповідей студентів факультету міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

УДК 339.9(477)(06)

Літвінчук П.О.	230
Сучасні тенденції та особливості розвитку глобальногоавтомобільного ринку	
Шипова Є.К.	232
Залежність енергетичного ринку ЄС від іноземних енергоносіїв	
Коломацька Л.О.	235
Міграційні кризи в ЄС	
Кухнюк К.М.	238
Економічне співробітництво України з Німеччиною	
Радутна Є.Ю.	240
Роль енергетичної політики у процесі екологізації економічного розвитку країн ЄС	
Корчак М. І.	242
Сучасний стан та особливості міжнародного ринку харчових продуктів в контексті забезпечення цілей сталого розвитку	
Сорокіна Д.В.	245
Перспективи розвитку європейського енергетичного ринку	
Єлісєєва А.О.	247
Сценарії розвитку глобального енергетичного ринку	
Стеценко С.О.	249
Особливості єдиного ринку ЄС	
Попов О.І.	251
Сутність та механізми функціонування національних систем підтримки експорту	
РОЗДІЛ 4. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ	256
ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ	
Торутко І.О.	256
Мета та особливості аудиту імпорتنих операцій	
Федик О.Р.	258
Сучасні виклики та фактори фінансової нестабільностітранснаціональних корпорацій	
Лесько Д.С.	260
Методика обліку та аудиту оборотних активів у міжнародних корпораціях	
Закаблуківська В.В.	261
Офшорні юрисдикції у міжнародному податковому плануванні	
Войтенко О. В.	264
Процес відновлення економіки України та його аналітичне забезпечення	
Бойко О.Ю.	266
Глобальні імперативи зеленого розвитку: виклики і перспективи для України	
Білялов А.Р.	267
Механізми відновлення потенціалу мегаполіса	
Мосьпан Є.І.	269
Позиції міжнародних корпорацій щодо війни в Україні	
Красножон В.Ю.	272
Зарубіжні програми підтримки для українських МСП в умовах війни	
Ковалова А.О.	274
Ключові ресурси конкурентоспроможності послуг у сучасній економічній системі	

потреб споживачів у всьому світі, а також пошук стабільних постачальників первинної енергії задля енергетичної стабільності та добробуту.

Список літератури:

1. How have the world's energy sources changed over the last two centuries? [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://ourworldindata.org/global-energy-200-years>.
2. Energy Policies of IEA Countries: Switzerland 2018 Review [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iea.org/reports/energy-policies-of-iea-countries-switzerland-2018-review>.
3. World Energy & Climate Statistics – Yearbook 2022 [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://yearbook.enerdata.net>.
4. Ukraine energy profile [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iea.org/reports/ukraine-energy-profile>.
5. What does the current global energy crisis mean for energy investment? [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.iea.org/commentaries/what-does-the-current-global-energy-crisis-mean-for-energy-investment>.

Стеценко С. О.

ОСОБЛИВОСТІ ЄДИНОГО РИНКУ ЄС

Єдиний ринок є одним із найбільших досягнень Європейського Союзу. Оскільки в ЄС більше немає бар'єрів чи внутрішніх кордонів, спільний ринок нарешті став реальністю. Структура ЄС і потреба в консенсусі часто перешкоджають прийняттю рішень, і результатом є пом'якшена політика з незначним впливом на економіку або без нього. З моменту свого створення єдиний ринок не об'єднував економіки своїх держав-членів, а скоріше з'єднував їх разом, не створюючи повністю колись бажаних ефектів агломерації та синергії.

Європейська комісія визначає єдиний ринок ЄС як єдину територію без будь-яких внутрішніх кордонів або інших нормативних перешкод для вільного руху товарів і послуг, що стимулює конкуренцію та торгівлю, підвищує ефективність та якість, а також допомагає знизити ціни [1].

Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) визначає єдиний ринок як простір без внутрішніх кордонів, де згідно з цим Договором забезпечено вільне пересування людей, товарів, послуг та капіталу [2].

Минуло понад 60 років з моменту закладення основ Європейського Союзу. У порівнянні з цим Єдиний європейський ринок є відносно молодим, він виник лише в 1993 році. Якщо розмірковувати про його досягнення за останні кілька десятиліть, можна побачити, що Єдиний ринок вирішальним чином сформований

такою тенденцією, як зростання цифрових технологій. Загалом, становлення єдиного ринку ЄС можна умовно поділити на наступні історичні віхи (рис. 1).

Єдиний ринок ЄС має чотири унікальні характеристики, які сягають Римської угоди [2]. Вони також називаються чотирма основними свободами і охоплюють вільний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили. Ці чотири свободи відображають європейські цілі економічної інтеграції, створюючи ідеальну ситуацію для економічного зростання у вільній ринковій економіці.

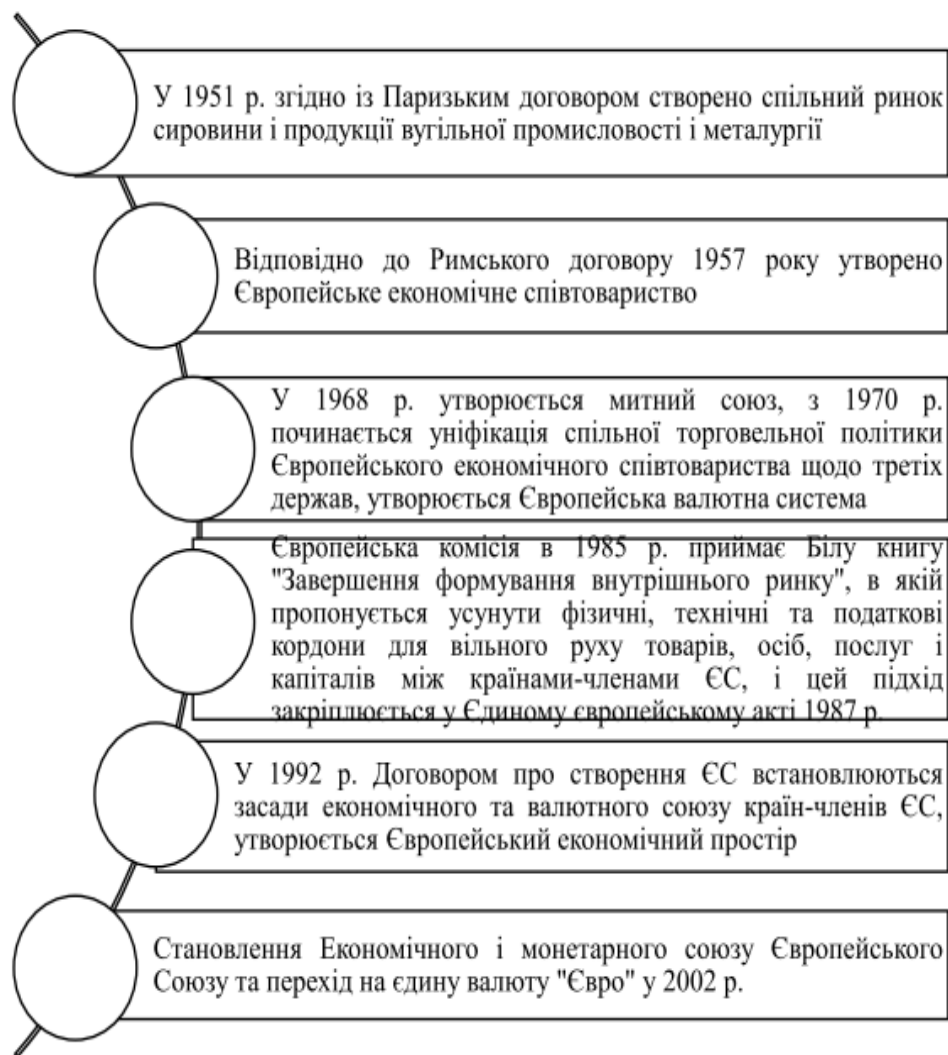


Рис. 1 – Етапи становлення єдиного ринку ЄС

За оцінками, сьогодні єдиний ринок ЄС становить [3]: 56 мільйонів робочих місць у Європі; 70 % експорту товарів малими та середніми підприємствами; торгівля товарами створює близько 25 % ВВП ЄС.

За оцінками нещодавнього дослідження Європейської комісії, порівняно зі сценарієм, за яким країни ЄС торгують за правилами СОТ, економічні вигоди від єдиного ринку становлять 8-9 % збільшення ВВП для ЄС.

За оцінками, покращення функціонування єдиного ринку могло б щорічно призводити до [3]:

- 183-269 мільярдів євро на промислову продукцію;
- 297 мільярдів євро на ринки послуг.

Лише ці показники можуть збільшити економічні вигоди приблизно до 12 % додаткового ВВП.

Отже, єдиний ринок є найціннішим економічним активом Європи, але він також вразливий до раптових збоїв. Усунення перешкод для вільного руху товарів, послуг, людей і капіталу між державами-членами забезпечило важливіші та диверсифікованіші джерела фінансування, більш динамічне бізнес-середовище, критичну масу для досягнення економії на масштабі та більш ефективний розподіл факторів виробництва. Він також надав підприємствам більший запас джерел внутрішнього попиту та пропозиції разом із торговельною інтеграцією ЄС з рештою світу.

Єдиний ринок надає підприємствам великий запас внутрішнього попиту та диференційовані джерела пропозиції. Це, разом з інтеграцією ЄС у світову економіку, є одним із головних активів економіки навіть під час кризи. У цьому контексті імплементація та дотримання правил єдиного ринку залишаються вирішальними, як відповідно до довгострокових, так і короткострокових пріоритетів.

Список літератури:

1. Yuki J. M. Acs. EU Single Market Freedoms Overview. – Academia. URL: https://www.academia.edu/40080000/EU_Single_Market_Freedoms_Overview. (Accessed: 01.11.2022).
2. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text. (Accessed: 01.11.2022).
3. Infographic – EU without the single market. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/single-market/>. (Accessed: 01.11.2022).

Попов О. І.

СУТНІСТЬ ТА МЕХАНІЗМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ПІДТРИМКИ ЕКСПОРТУ

Заохочення фірм до експорту - це постійний напрям діяльності урядів усього світу. Важливим інструментом державної політики для спонукання фірм розглянути питання експорту є програми сприяння експорту (export promotion programs - EPP). Ці ініціативи спрямовані на спонукання фірм, особливо менших, які, як правило, не діють на міжнародному рівні, розпочати експорт. Процес інтернаціоналізації, як правило, починається з експорту та передбачає вихід на

Наукове видання

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В НОВИХ РЕАЛІЯХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Збірник матеріалів

**Студентської науково-практичної
Інтернет-конференції**

7 грудня 2022 р.

Видано в авторській редакції

Підписано до друку 08.12.22. Формат 60×84/8
Друк. арк. 11,5. Зам. № 22-5737

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03680, Україна, м. Київ, пр. Перемоги, 54/1
Свідectво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, №235 від 07.11.2000)
E-mail: litera_kneu@ukr.net

АНОТАЦІЯ

Стеценко С. О. Розвиток єдиного ринку ЄС. – Рукопис.

Кваліфікаційна магістерська робота за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини», 2023

Магістерська робота присвячена дослідженню теоретичних та практичних аспектів сучасних особливостей розвитку єдиного ринку ЄС.

Вивчено різні підходи до трактування поняття «єдиний ринок» та методології дослідження його ефективності. Проведена ідентифікація чинників участі країни у єдиному ринку.

Обґрунтовано перспективи інтеграції України у єдиний ринок ЄС. Проаналізовано сучасний стан єдиного ринку ЄС, особливості його становлення та механізм функціонування. Досліджено сучасні тенденції єдиного ринку ЄС, а також роль та значення його суб'єктів.

Визначено перспективи розвитку єдиного ринку в умовах глобалізації. Надано рекомендації щодо ключових напрямів посилення інтеграції України у єдиний ринок ЄС в умовах війни.

Ключові слова: єдиний ринок, інтеграція, Європейський Союз, ефективність, статус учасника.

ANNOTATION

Stetsenko S. O. Development of the EU single market. – Manuscript.

Qualifying master's thesis in specialty 292 "International Economic Relations", 2023

The master's thesis is devoted to the study of theoretical and practical aspects of modern features of the development of the EU single market.

Various approaches to the interpretation of the concept of "single market" and the methodology of researching its effectiveness have been studied. Identification of the factors of the country's participation in the single market has been carried out.

The prospects of Ukraine's integration into the EU single market are substantiated. The current state of the EU single market, features of its formation and functioning mechanism are analyzed. The current trends of the EU single market, as well as the role and importance of its subjects, are studied.

The prospects for the development of the single market in the conditions of globalization have been determined. Recommendations are provided regarding the key areas of strengthening Ukraine's integration into the EU single market in wartime conditions.

Key words: single market, integration, European Union, efficiency, member status.